

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

af forfatteren til "Fordømmelseslæren" [i.e. Hans Jensen].

Titel | Title:

Spøgeri

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Aarhus : Jydsk Forlags-Forretning, 1899

Fysiske størrelse | Physical extent:

159 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

POOGERI

AF
FORFATTEREN
TIL
FORDØMMELSESLÆREN

JYDSK FORLAGS-FORRETNING

SPØGERI

SPØGERI

AF FORFATTEREN TIL

»FORDØMMELSESLÆREN«

KLUB-FORTÆLLINGER — MADS LAUSTENS GENFÆRD

AARHUS

JYDSK FORLAGS-FORRETNING

1899

AARHUS STIFTSBOGTRYKKERI

KLUB-FORTÆLLINGER

»Der vollkommene Beobachter wird in allen Teilen des Wissens seine Augen gleichsam offenstehend halten, damit sie sofort von jedem Ereigniss getroffen werden können, welches sich nach den bereits angenommenen Theorien nicht ereignen sollte, denn dies sind die Thatsachen, welche als Leitfaden zu neuen Entdeckungen dienen.«

John Herschel.

I.

»*Aurora*«, Morgenrøden, var det velklin-
gende Navn paa vor nye Klub. Som »et længe
følt Savn« var den startet under forholdsvis gun-
stige Betingelser og uden synderlige Fødselsveer.

Alle andre Steder havde man jo Klubber:
Atlet-, Dværg-, Gammelmands-, ja endog Fem-
eller Seks-Mands-Klubber, hvorfor saa ikke ogsaa
en Smule ekstravagant Klub her i vor skikkelige
og ikke uanselige By?

Det egentlige Forhandlings-Emne, der blev
opført paa vort Program, var følgende:

»*Overtroen*, saaledes som den endnu optræder
i Folkelivet og Folkebevidstheden, søgende at
referere sig til virkelige og uforkastelige om end
sjældne Kendsgerninger og Fakta. — Det for-
ventes, at de respektive Klubmedlemmer ved
Beretninger om egne eller andres formentlige
Oplevelser og foregivne Iagttagelser paa dette
Omraade hver fra sin Kres vil yde Bidrag til et

mer eller mindre udtømmende men i hvert Fald brugbart Materiale, ved hvis Prøvelse og kritiske Behandling paa et senere Stadium eventuelt kunde ventes spredt et om end svagt Lys over disse lige saa dunkle som endnu problematiske Spørgsmaal. — Saaledes Dags Dato formuleret og fremsat af Klubbens Sekretær, Prokurator S. P. Lynggaard.»

»Hvem der endda kunde skrive saadan for sig,« bemærkede Partikulier F. Mortensen lidt svedent; — »men vi mangler Øvelsen.« —

Forinden vi nu gaar videre, var det maaske ikke af Vejen at præsentere samtlige Klubmedlemmer. Og Listen ser da saaledes ud:

Læge Isak Nytorp, Formand,
Prokurator S. P. Lynggaard, Sekretær,
Dyrlæge K. Sundberg,
Vinhandler P. Richter og
Partikulier F. Mortensen.

Med Formandens Billigelse indledede Dyrlæge Sundberg Forhandlingerne ved at fortælle følgende Historie om

Spøgeriet paa Brendstrup.

»Er det sandt, at det spøger paa Deres Gaard?« spurgte jeg en Gang for flere Aar siden Brendstrupgaardens Ejer, Hr. Kammerraad Jokumsen.

Men gamle Jokumsen var en lun Broder. I Stedet for at besvare mit Spørgsmaal fremkom han med et andet.

»Er det sandt, at De, min gode Dyr læge, gaar paa Jagt efter Spøgelser, Gengangere, Nisser, Trolde og Bænkeaander, eller hvad nu hele den Stab af gammeldags Utysker hedder, som i de senere Aaringer atter synes at komme til Ære og Værdighed i visse Krese?«

»Med Hr. Kammerraadens Tilladelse maa det være mig tilladt at bemærke, at det ikke hedder Bænkeaander men . . .«

»Bænkebidere — hvad?«

»Nej, min eviggode Hr. Kammerraad, det skrives Bankeaander.«

»*Banke*-Aander! — naa — ja, lad gaa. Men Herregud!« vedblev den gemytlige gamle, »naar Aanderne kan banke, saa synes de mig ikke rigtig at være Aander længere. Ifølge Molbechs Ordbog er en Aand jo »et *ulegemligt*, med Tænkeevne, Fornuft og højere Kræfter begavet Væsen«. Men hvordan vil De faa et ulegemligt Væsen til at banke? Om det ogsaa kan faa noget at banke *paa*, saa har det dog ikke noget at banke *med*, og saa . . .«

»Ja undskyld mig, Hr. Kammerraad, at jeg afbryder Dem, før afbrød De mig. Naar Deres »*Hest*«, den, De nok ved, midt om Natten kommer galoperende her op i Deres Gaard, saa Huset ryster

ved det; naar den standser udenfor et vist Værelse og dør skrabber eg sparker i Stenbroen, saa det giver Ekko i hele Gaarden; naar den har gjort det hundrede og atter hundrede Gange i mangfoldige Aar; naar De selv har hørt det utallige Gange, og det dog aldrig er lykkedes Dem at legemliggøre »Hesten«, der altid er usynlig og forsvinder som en Skygge efter at have gjort sine pligtskyldige Skrabud for den hedengangne Præst; naar alt dette er Tilfældet, kan vi saa ikke blive enige om at anse denne gaadefulde Fremtoning for en — Bankeaand?»

»Guds Død og Pine! Mand, hvor De synes at være lokaliseret her paa mine Enemærker. Hvem monstro har nu bundet Dem den Historie paa Ærmet?»

»Jeg har haft den Ære at citere Hr. Kammerraadens egne Udtalelser, item Fru Kammerraadindens, item Deres Frøken Datters — hende Gud velsigne.«

»Hys, hys! min kære; ikke saa hidsig paa det. Der gives Ting, man ikke ret vel skal tale saa højrøstet om. Saadan unter uns gesagt, i al Fortrolighed, saa indrømmer jeg gerne, at der findes *noget* mellem Himmel og Jord, som de lærde endnu ikke er bleven enige om.«

»Og De benægter altsaa heller ikke, at der er noget om Historien med »Hesten« her paa Brendstrup. Jeg skulde imidlertid være Dem

meget forbunden, om De vilde have den Godhed at give mig lidt mere tilkende om den Sag, end det Rygtet allerede har bragt mig.«

»Skal ske,« svarede Kammerraaden; »men som sagt — unter uns.

Ser De, det kan vel nu være saadan om ved en 30 Aar siden, jeg som Forpagter drog herind paa Gaarden. Saa var det, at jeg fik Øje paa Mathilde, den forrige Ejers eneste Datter, og saa blev hun min Kone og Ejendommen fulgte med oven i Handelen; — men det kommer nu i Grunden ikke »Hesten« eller Spøgeriet ved.«

»Strengt taget vel ikke.«

»Naa. En Uges Tid efter at jeg havde tiltraadt Forpagtningen, sad jeg en Aftenstund hos Ejeren her oppe i Borgegaarden — Forpagterboligen var nede i Ladegaarden. Jeg havde hele Dagen ventet min ældste Broder, der var Godsforvalter paa Duelund, et Par Mil her fra, og da saa Aftenen kom, blev Tiden mig lang, hvorfor jeg listede mig op til Herskabet. De gamle deroppe holdt svært af at spille »Bruus« og jeg med — navnlig naar jeg kunde faa Mathilde til Makker. Saa »vovede« vi og »stak af« saa tappert, at de gamle snart fik et helt Utal af Straffestreger paa Tavlen, en hel »Redekam«. Det var nu blevet langt ud paa Aftenen, og jeg havde aldeles opgivet Haabet om min Broders Besøg.

Men hvad sker saa. Da Klokken var om-

trent 11 eller halv 12, hører jeg pludselig en Rytter komme sprængende i fuld Galop nede fra Ladegaarden, op igennem den korte Lindeallé, der adskiller Ladegaard fra Borgegaard, og lige løs mod den »store Dør«. Nej se kun, udbrød jeg overrasket, der har vi min Tro alligevel min Broder; og jeg skal love for, at det heller ikke er i Mag, han farer. Men i næste Øjeblik drejer den formodede Rytter af til højre hen langs med Façaden af Stuehuset, temmelig langsomt forbi Vinduerne af Dagligstuen, hvori vi befandt os, og nogle Favne videre frem hen ad Køkken-trappen til. Uagtet Bevægelsen nu som sagt foregik i en langsommere Gangart, saa hørtes dog i Nattens Stilhed hvert Hovslag saa tydeligt, at jeg kunde have talt dem. Paa én Gang standser Rytteren og der blev nogle Sekunders Ro udenfor. Den holdt aabenbart. Ligesom i Utaalmødighed gav Hesten sig til at skrabe og og sparke i Stenbroen, tre, fire Gange, og det saa kraftig, at det rungede op i Stuen til os. Derefter forekom det mig, at Rytteren red videre helt hen forbi Køkkentrappen.

Ja, det *er* min Broder, tænkte jeg; han er ikke kendt her paa Gaarden. Du maa ud til ham. Jeg lagde Kortene fra mig og rejste mig for at gaa. Men til min store Forundring gjorde hverken de gamle, der ellers var saa gæsteventlige Folk, eller Datteren ringeste Tegn til at tage

Notice af, hvad der foregik udenfor Vinduerne. Jeg tror nok, at de vekslede Blikke, og det forekom mig, at Mathilde blegnede lidt. Men ingen af dem sagde noget, før jeg rejste mig for at gaa ud. Saa siger Rasmussen, saaledes hed nemlig min Svigerfader:

»Aa, bryd Dem bare ingenting om, min kære! Dette her har intet at betyde. Det er slet ikke Deres Broder. *Den* Lyd kender vi saa nøje; og naar De har været en Tid her paa Gaarden, vil De ogsaa blive fortrolig med den.«

Uden rigtig at forstaa Meningen med disse Ord — for det maa bemærkes, at jeg endnu ikke havde hørt Tale om Fænomenet — blev jeg staaende lidt og lyttede. Men alt var nu tyst og stille udenfor. Rytteren eller Hesten syntes sporløst forsvunden ude i Nattens Mørke. Jeg gik ud paa Trappegangen og stirrede ned i Gaarden. Det var vel noget mørkt, men dog ikke mer, end at jeg kunde skelne alle Omgivelserne; ja, jeg kunde endog se helt ned i Ladegaarden. Men Manden havde Ret: der *var* intet hverken at se eller høre.

»Naa, saa' De saa noget?« spurgte Rasmussen mig med et lunt Smil, da jeg kom ind igen.

Nej, jeg kunde ganske vist intet iagttage, svarede jeg. Formodentlig er det dog en Hest, der er løben ud af Stalden. Jeg vil med det

samme gaa ned i Ladegaarden for at erkyndige mig om Sagen.

»Behøves aldeles ikke, min kære Jokumsen,« udbrød Rasmussen, idet han fortroligt lagde sin Haand paa min Skulder. »Der er ingen Hest løben ud, det er *kun et Lydfænomen*. Se om Staldkarlen kommer her op. Nej, det kender vi allesammen saa saare godt. Vi har hørt det atter og atter, ikke altid lige lydeligt, stundom endnu stærkere end i Aften og stundom meget svagere, saa dæmpet, at det kun lignede en svag Puslen udenfor; men altid paa den Maade, at det kommer nede fra Ladegaarden, tiltager i Styrke her op ad imod Gangdøren og drejer saa om mod Køkkentrappen. Altid standser det lidt udenfor det store Gæstekammers Vinduer, hvor denne ejendommelige Skraben og Trampen i Stenbroen høres.

Det er en Lyd eller snarere en Række af bestemte Lyde, der umulig kan forveksles med noget andet. Forgangen Vinter løb virkelig en Hest — eller rettere sagt en *virkelig* Hest — her op til Borgegaarden en Aftenstund. Gardinerne var nedrullede, saa vi ikke kunde se ud; men ikke destomindre skønnede vi øjeblikkelig, at det denne Gang var Virkelighed og ikke det tomme Lydfænomen.

Man behøver ikke at ængste sig for at faa noget uhyggeligt at se. Jeg har mange, mange

Gange ligget i min Seng og hørt denne Lyd om Natten, og i den første Tid, vi boede her paa Gaarden, løb jeg som oftest hen til Vinduet og spejdede ned i Gaardsrummet. Det kunde være det klareste Maaneskin; men alligevel fik jeg aldrig noget at se. Og vi ved nu ogsaa med Sikkerhed, at det kun er en tom Lyd, der ikke er ledsaget af nogen legemlig Fremtoning.

En Gang, da jeg sent paa Aftenen havde været nede i Stalden, hørte baade jeg og Forvalteren ligesom noget pusle forbi os udenfor Stalddøren og et Øjeblik efter lød den velbekendte Hestetrampen oppe i Borgegaarden.

En anden Gang, en rigtig maaneklar Aften, kom jeg gaaende her op ad gennem Alléen, og just som jeg havde passeret denne og vilde til at styre hen efter Hovedindgangen paa Stuehuset, hører jeg paa én Gang Lyden ligesom suse om mine Øren. Den kom i det sædvanlige Tempo, dog nok saa hurtig og skrattende end i Almindelighed, og det faldt mig vanskelig at bestemme Retningen, hvorfra den udgik. Der var naturligvis heller ikke det ringeste at se ved denne Lejlighed.«

Med Forundring hørte jeg gamle Rasmussen fortælle alt dette, og jeg skal ikke nægte, at havde jeg ikke selv fornylig med egne Øren hørt

denne uforklarlige Lyd, saa vilde jeg have betvivlet Mandens Sanddruhed.

Nu har jeg selv boet her i cirka 30 Aar og hørt Lydfænomenet saa tidt, at jeg umulig længere kan tvivle om, at det har sin Rigtighed med dette underlige Spøgeri; men det anfægter nu hverken mig eller de øvrige Medlemmer af Familien synderligt, saa vante er vi til det.

Endnu skal jeg kun tilføje,« vedblev Kammerraaden, »at Spøgeriet, som Gaardens Folk altid kalder Fænomenet, optræder noget forskelligt til de forskellige Tider. Det har truffet, at vi har hørt det flere Gange om Ugen, medens det til andre Tider kan være sjældnere. For nogle Aar siden var vi endog i Mening om, at det vilde falde helt bort, saa sjældent gik det paa; men nu i de senere Aar synes det atter at tiltage i Hyppighed, hvorimod det nu sjældent høres saa rungende og støjende som før.«

Jeg tillod mig den Bemærkning, at jeg fandt, det var sært, Kammerraaden aldrig havde henvendt sig til en eller anden videnskabelig Autoritet for om muligt at indhente en Forklaring paa Fænomenet — eller for at overtyde Videnskaben om, at der endnu er fuldt op af uløste Gaader at tage fat paa for den.

»Ha, ha, ha!« skoggerlo den gamle. »Nej nu bliver De min S'æl for morsom. Saa De vilde have, at man skulde gaa hen og gøre sig til Nar

og Grin for al Verden. Her har saa tidt overnattet Folk af den lærde Stand, og af og til har de ogsaa hørt Lyden. Men naar de om Morgen kom og spurgte mig ad, hvad det var for en Hest, der rendte nede i Gaarden om Natten, saa kan De være rolig for, at jeg anstillede mig saa uvidende som et nyfødt Barn. Nej, man gaar dog ikke saadan hen og blamerer sig. Kunde man ikke risikere at komme i Aviserne og blive gjort til en halvtosset Drømmer og Sværmer.

Kan De huske, hvad der skete efter Krigen i 64? Der var mangfoldige Mennesker, baade ulærde og lærde, der saa Syner deroppe paa Valpladserne ved Dybbøl Banker. Hele Troppe-Evolutioner. De tilbød at aflægge deres Ed paa, at de ikke løj. . . . Jo, pyt! . . . De var skruptossedes allesammen, led af Hallucinationer eller Hysteri. De havde endnu ikke forvundet Krigens Rædsler.

Nej, nej; — man skal Vorherredød være varsom. Helst tie helt stille med saadan noget, saa fortaler man sig ikke.«

— Det var Historien om Spøgeriet paa Brendstrup.

Og saa Forklaringen?»

»Ja, hvad Forklaringen angaar,« udbrød Doktor Nytorp, »saa mener jeg nu, at denne ikke vil blive vanskelig at udfinde; — ogsaa uden den Udvej at gøre det hele til Løgn. Men før jeg

indlader mig paa noget Forsøg i den Retning, vilde jeg gerne spørge Referenten, Hr. Sundberg, om der ikke bagved Historien ligger et Sagn om en eller anden Begivenhed, hvortil Spøgeriet paa Brendstrup støtter sig. — Var der ikke Tale om en Præst og et vist Værelse. — Ved Referenten noget mere om den Ting, maa vi saa høre det?»

»Doktor Nytorp tager ikke fejl,« tog Dyr-lægen igen Ordet, »naar han formoder, at der er et Sagn, hvortil Spøgeriet refererer sig. Men jeg maa da atter vende tilbage til min Hjemmelsmand, Kammerraad Jokumsen.«

— »For et Hundrede Aar eller maaske ikke en Gang saa længe siden,« fortalte han, »skulde en Præst have taget Livet af sig i et vist Værelse paa Brendstrup; men om denne sørgelige Begivenhed refererer sig til Spøgeriet eller ikke, det kan jeg ikke saa nøje afgøre. Vil De imidlertid endelig have den forlængst hedengangne Præsts Aand op at ride paa en usynlig Hest — saa for mig gerne. Historien gaar ganske vist ud paa, at Præsten kom ridende til Brendstrup hin Aften eller Nat, da han ombragte sig oppe i det store Gæsteværelse. Men dermed er vi jo lige kloge. For det er vel ikke Deres Mening, at det er Præstens Aand, der sparker Gnister af

Brostenene her nede i Gaarden. Saa maa det da snarere være Hestens Aand: en Hestebankeaand og ikke en Præstebankeaand.»

Og den gamle lo, saa det klukkede i ham.

»I øvrigt lyder Sagnet saaledes:

Sidst i forrige Aarhundrede ejedes Sædegaarden Brendstrup af en gammel men ikke adelig Slægt ved Navn *Bjerring*. Den sidste Ætling af denne Slægt var Hr. Mogens Bjerring. Han opførte Gaardens nuværende grundmurede Vaaningshus og døde kort Tid derpaa, kun efterladende sig en Søn og en Datter.

Sønnen *Knud* blev af Enken holdt til Studeringen. Man mente, der var Hoved paa ham. Og i en temmelig ung Alder blev han Præst i et Sogn kun faa Mil fra sit Fødehjem. Knud Bjerring synes imidlertid at have været en mere verdslig end just gejstlig anlagt Mand. Han var, efter hvad der fortælles, en ren Kæmpekarl. Dertil — naar han var ædru — ret godmodig, jævn og ligefrem i sit Væsen og en mægtig Taler.

Men der var en Skavank ved Manden — ja for den Sags Skyld gerne to — han *var* i en sørgelig Grad hengiven til Kortspil, og *blev* ret snart ligesaa forfalden til Drik. Og, »naar Brændevin er inde, saa er Forstanden ude«. Det maatte Knud Bjerring sande. For saa snart han havde drukket, vilde han ogsaa slaas. Ja

mange er de Historier, de gamle endnu kan fortælle om denne Præst. Som oftest var det Bønderne, han drak og spillede med; undtagelsesvis ogsaa Herremændene.

En Gang, saa fortælles der, spillede han Kort med en Herremand i Nabolaget; men som den mest drevne vandt Præsten fra først til sidst. Saa bliver Herremanden vred og udbryder: »Han er et Satans Drengbarn at spille Kort med. Men kan han førstkommende Søndag sige paa Prædikestolen, hvad jeg vil have ham til at sige, saa kan han mer end spille Kort, saa kan han ogsaa — prædike.«

»Lad os en Gang høre,« svarede Præsten.

»Godt,« vedblev Herremanden, »saa skal han i sin Prædiken højt og tydeligt udsige Ordene: Trumf, Klør, Spar, Hjerter og Ruder.«

»Kunde vel nok lade sig opføre,« siger den Herrens Tjener; »men det maa koste en Flaske god Rhinskvind og 6 ubrugte Spil Kort.«

»Lad gaa, for Satan!« skogrede Herremanden. — »Altsaa paa førstkommende Søndag —.«

Søndagen kom, og ganske mod Sædvane saa man vor Herremand i Guds Hus; — han vilde nok selv kontrollere.

Hr. Bjerring træder op paa Prædikestolen og begynder: »*Trumf*, Triumf! for det levende Haab osv.«

»Pokkers godt begyndt,« tænkte Herre-

manden; »men han kan Djævlen ikke hitte ud af det med Farverne.«

— Det var ret en Tordentale, den værdige og begavede Præstemand holdt den Dag. Menigheden flød allerede hen i Taarer. Efter en ganske kort Pause tog han atter ved som nu følger: »Ja, mine Venner, hvad vilde I vel sige, om Satan i dette Øjeblik kom farende ind gennem disse *Ruder* og slog sine *Klør* i eders *Hjerter*; vilde I da ikke raabe: O, milde Herre *spar* os!«

»Det var som Satan,« mumlede Herremanden halvt højt og begav sig ilsomt ud af Kirken. Nu var der ikke mere for *ham* at vente efter.

Præsten vandt Væddemaalet, og han glemte heller ikke at kræve det ind.

Som sagt tog Knud Bjerring ellers til Takke med Hovbøndernes Selskab og deres hjemmelavede Brændevin.

Lige ved Kirken laa en lille Hytte, hvis Ejerinde i mange Aar havde ernæret sig pænt ved at brænde — eller rettere sagt *brygge* — Bymændenes Korn til Brændevin. Det var god lovlig Skik den Gang. Her i denne Hytte, der altid stank af Brændevin og Bærme, plejede Kirkens Tjener gerne at tilbringe nogle gemytligge Timer sammen med de mest fordrukne Bønder, inden han gik i Kirke for at forrette Gudstjeneste. Man morede sig saadan ved at

»vende et Blad« om den kære, skære Brændevin eller, naar det kom højt, om »Fordraaberne«, det vil sige den næsten rene Sprit, der først flød fra Tappen.

Det var herlige Timer for Knud Bjerring. Naar han kom ind i Hytten, plejede han at smide Præstekjolen af sig med de Ord: »*Der* ligger nu Præsten; men *her* har I den Onde danse mig Karlen.« Og saa gik det løs med Kortspil og Drik, lige til Degnen havde ringet tredje Gang og somme Tider længere endda — alt efter som det stod til med Beterne paa Bordet. Naar han saa endelig *maatte* af Sted op i Kirken, tog han Kortene med sig — det var hans private Ejendom — og forvarede dem pænt i Lommen paa — Præstekjolen.

Men en Dag kom han lidt uheldig fra det. Han havde i Skyndingen puttet Kortene ind paa sit Bryst i Stedet for i Lommen. Og saa gik det da hverken værre eller bedre, end at han tabte dem et for et op ad Kirkegulvet. Menigheden grinede og fnisede; men Præsten viste sig som Situationens Mand, han var ikke raad-vild. Kortbladene lod han ganske rolig blive liggende. Senere hen skulde han nok faa Brug for dem.

»Guds Ord kende I ikke, I Skabhalse, men Djævlens Kunster. I lære jeres Børn at spille Kort, før I lære dem at læse deres Fadervor — —

Kom her hit, min lille Dreng, og sammel mig de Kort op.«

En køn, lille hørlokket Bondedreng adlød straks.

Menighedens Munterhed begyndte at omstemmes til dyb Alvor.

»Godt! — Kan du saa læse mig dit Fader-
vor, min lille, rare Dreng?«

Drengen tier og rødmer; Menigheden sukker og blegner.

»Kan du da sige mig, hvad *det* er for et Kort?«

»Klørknegt,« foer det øjeblikkelig ud af Drengens Mund. —

»Og det der?«

»Ruder Konge.«

»Det er nok, mit Barn. Saa kan du sætte dig hen i Stolen igen til din Fader.«

Men nu vankede der til den arme, ulykkelige Menighed. De Godtfolk fik andet at tænke paa end at le ad deres Præst. Fædrene snøftede og Mødrene tudskraalede. — Det var saadan en Skandprædiken, de trængte til.

Paa den Maade lykkedes det altid vor begavede Præst at opretholde sin Autoritet, selv naar det kneb allermest. Men saa en Dag revnede det hele.

Degnen der i Byen — »Skoleholderen«, som det kaldtes den Gang — var et sølle uvidende Skrog, der hverken kunde læse eller skrive syndeligt. Det var en lille, pukkelrygget Vanskabning, noget af et Hængehoved, lidt skabagtig og altid pirrelig og vranten. At den livsglade Præst kun daarligt spiste Kaal sammen med den vrantne, altid andægtig sukkende Pædagog er en Selvfølge.

En Søndag Formiddag i November Maaned samledes Menigheden som sædvanligt udenfor Kirken og ventede med sædvanlig Taalmod paa deres Sjælesørger, der nede i Brændevinsknejpen tog sig sit sædvanlige Spil Kort med Byens Drukkenbolte. Degnen havde ringet baade første, anden og tredie Gang; men der vilde ingen Præst til at komme. Saa gjorde Skoleholderen et lempe- ligt Forsøg paa at purre ham ud, men det mislykkedes. Vejret var bidende koldt og Folk gik og frøs som Hunde.

»Præsten kommer vistnok slet ikke i Dag,« var der en, der sagde, »for jeg gik nylig forbi Huset og hørte ham bande saa ukristeligt derinde. Han taber Penge i Dag til Stikirend-Skræderen.«

Degnen blev sendt af Sted anden Gang og nu med Paalæg om at tage sig lidt skrappere af Præsten.

»Tag dig i Agt, Poul Degn,« hviskede imid-

lertid en Mand til ham undervejs, »Præsten er i Krigshumør i Dag; han taber Penge — og de drikker *Fordraaber*.«

Men Poul Degn tog sig ikke i Agt. Saa lille og ubetydelig, han end var, saa tog han dog ikke i Betænkning paa en lidt nærgaaende Maade at stikke sin Arm ind under Præstens for ligesom at slæbe ham ud med sig.

»Taaler vor Velærværdighed det af denne usselige Larve?« hviskede Stikirend-Skrædderen og maalte Degnen med et foragteligt Øjekast.

»Slip mig — eller jeg gør en Ulykke paa dig, Armkrop!« brølte Præsten, tirret ved Skrædderens Bemærkning.

Men Degnen var standhaftig denne Gang; han slap ikke. Tværtimod blev han ved at rykke og slide i Præsten saalænge, til denne, omtaaget af Brændevinsdunsten og halvfuld af Fordraaberne, dumpede ned paa Gulvet ved Siden af Bordet.

»Forvar dig, Degn!« raabte nu Skrædderen, der af Erfaring vidste, hvad det havde at betyde, naar den bomstærke Præst fik Bersærkergang.

Den lille, spinkle Degn søgte vel at komme ud af Døren i en Fart, men det lykkedes desværre ikke. Præsten indhentede ham og med en tom Brændevinsflaske knuste han Hovedet paa den arme Mand.

»Den staar Poul Degn ikke for,« hviskede Skrædderen til sin Sidemand.

»Nej, han gør ikke,« svarede denne med et Kenderblik. I samme Øjeblik styrtede Skoleholderen til Jorden som en Stud, der var bleven slaaet for Panden — og han rejste sig aldrig mere! — Præsten havde virkelig med et eneste Slag sønderknust den ulykkeliges Hjerneskal. —

»Gud naade mig, for arm Synder jeg er!« stønnede Knud Bjerring. — »Hvad har jeg gjort i denne skrækkelige Stund!«

Og den vanartede Præst kunde nok have Grund til at sukke. Straffeloven var streng i de Tider. Det var en halsløs Gerning, han havde begaaet.

— Der blev ingen Gudstjeneste i Kirken den Dag. Enhver listede sig hjem til sit, og alle korsede sig over den svære Misgerning. Men Udaadsmanden, den forsorne og forlorne Præst, hvad gjorde han? Som en Tyv sneg han sig ind gennem Præstegaardens Have og skjulte sig den Dag over paa Høstænget. Slagen af Rædsel og pint af den onde Samvittigheds Kvaler laa han der og vaandede sig, medens Birkedommeren, der boede nær ved Præstegaarden, holdt sit Indtog i denne for at fængsle Forbryderen.

Først da Nattens Mørke rugede over Land og By, listede Synderen sig frem af sit Skjul,

trak i al Stilhed en Hest ud af Stalden og galoperede af Sted gennem Mulm og Mørke, over Stok og Sten, til sit Barndomshjem, til Hovedgaarden Brendstrup. Hvor vild og forfløjen han end var, saa elskede han dog endnu sin gamle Moder saa inderlig varmt. Derfor *maatte* han se hende; han *maatte* udøse sit Hjerte for hende, anraabe hende om Overbærelse — inden hans Hoved faldt for Øksen.

— Sent paa Aftenen, en bidende kold November Aften, vaagnede Gaardens Folk ved en dundrende Lyd ude i Gaarden. Det var en Rytter, der galoperede tungt gennem Ladegaard, Allé og Borgegaard lige op til Hovedtrappen. Alt var ellers saa tyst og stille i den store Gaard. Dørene lukkede og Lysene slukkede — paa et nær. Oppe i det store Gæsteværelse var endnu et Lys tændt. Der vaagede en fortvivlet Kvinde, en ulykkelig Moder. Ulykken spørges hastigt. Hun vidste alt; — hun vidste ogsaa, at han *maatte* komme. Den brødefulde Søn *maatte* komme for at sige sin Moder det sidste Farvel.

Og da Rytteren holdt udenfor, aabnede hun hastigt et Vindue. — »Er det dig, Knud?« — »Ja, Moder!«

Lidt efter sluktes Lyset der oppe i Borg vinduet og hele Gaarden syntes at hvile trygt i Søvnens Arme. — — —

Men som Dagen gryede i Øst hørtes atter Larm ude i Gaarden. Denne Gang var det en Vogn, en tungtrullende, gammeldags Karet. Inden i den sad Birkets Dommer, den strenge og myndige Hr. Karsbek fra Sulsted.

»Han maa have sær vigtigt Ærinde, siden han er kommen saa tidlig ud,« mente Gaardens gamle Røgter. »Den Slags Folk sover ellers længere om Morgenens end vi sølle Bønder.«

Og den gamle Røgter havde Ret. Det *var* et sær vigtigt Ærinde, Birkedommeren var ude i i Dag. Det var en Morder, han søgte efter, og denne Morder var en Præst.

Men fandt saa den tjenstivrige Øvrigheds-person denne grove Forbryder? Ja, han fandt ham oppe i det store Gæstekammer, men med en Strikke om Halsen, stiv og kold. — Og saa Hesten? — Den havde delt Skæbne med sin Herre. Ude i det bundløse Morads, den fordums Voldgrav, fandt man mellem Rørene et stort Hul i den tynde Is. Der nede havde den funden sin Død.«

Ja, dermed er saa Historien ude, mine Herrer,« bemærkede Sundberg, idet han tømte sit Glas ud til den sidste Draabe.

De øvrige Medlemmer takkede Dyrlægen for det interessante Bidrag, som Formanden fandt

»typisk« og derfor vel værd at drøfte lidt nærmere.

Richter var bange for, at Historien var for typisk. Hjemme i Kurhessen havde han hørt en ganske lignende Fortælling om en forvorpen Præst, der først tog sig af Dage og derefter spøjte »so gantske fürkterlik«.

»He, he!« smaalo Partikulier Mortensen. »Jeg sidder endnu stadig og spekulerer paa de »Fordraaber«. — Hvad om vi lavede os en lille Toddy mere; — maaske man saa bedre kunde finde ud af det med Forklaringen.«

Det vedtoges uden ringeste Protest.

Isak Nytorp tog derpaa Ordet.

»Ser De, mine Herrer, det foreliggende Tilfælde er efter min Mening helt og holden baseret paa *Sansebedrag*, paa en ganske simpel Hørelses-Hallucination. Vore dagligdags Sanseindtryk modtager vi som bekendt gennem de respektive Sanseorganer, hvorfra udgaa ledende Nerver til Hjernen, Bevidsthedens og Forestillingernes Organ. Men under visse, ikke altid sygelige Forhold, kan tilsvarende Indtryk *opstaa af sig selv i Hjernen*. I dette sidste Tilfælde mangler det materielle Grundlag i Yderverdenen fuldstændigt, og vi kalder det en *Hallucination*. Altsaa: For mange Herrens Aar siden galoperede en Rytter op mod Hovedindgangen paa Brendstrup. Sligt har sket saa tidt baade før og siden, uden at

frappere nogen. Denne ene Gang afsætter det Mærker i Sindene. Det er jo en Morders sidste fortvivlede Ridt. Det gruopvækkende i hele Situationen slaar dybe Rødder i Erindringen — og saa hører man den samme Lyd om igen. Fremmede, som kommer til Gaarden, hører tale om det samme, og uden at de aner det, er der bleven indplantet en *Suggestion* i deres Bevidsthed, en Indskydelse, der er kraftig nok til at skabe Sansebedraget.

Saaledes vil jeg forklare Fænomenet.«

»Vel saa,« ytrer Sundberg; »men der er nu den Hage ved det, at Kammerraad Jokumsen aldeles ikke havde hørt tale om Spøgeriet, da han første Gang selv hørte Lydfænomenet. Om nogen Prædisposition fra hans Side kunde der altsaa ikke være Tale.«

»Ligemeget. Saa er det sket ved *Tankeoverføring*. Det var sent paa Aftenen, ved den Tid, da man plejede at lide af Hallucinationen. Familiens Medlemmer har da pludselig *tænkt* paa Fænomenet — en Akt, der var tilstrækkelig til at fremkalde det, — og deres Tanke har suggestioneret Kammerraaden.«

»Haartrukken Definition — en Forklaring og dog ingen Forklaring,« brummede Prokurator Lynggaard og raslede med Skeen i sit tomme Glas. — »Det duer ikke, naar jeg som Sagfører fremstaar ved min Komparents Side og forkludrer

hans Sag saadan, at ingen Dommer kan hitte Rede i den. En Sag vinder ikke ved at blive indviklet. — Men nu god Nat, mine Herrer! det er alt høj Sengetid. Næste Gang vi mødes igen, kunde *jeg* maaske fortælle Dem en Historie.«

II.

Genfærden i Langgade.

Næste Klubaften oprandt, og Medlemmerne mødte in pleno. Sagfører Lynggaard fik straks Ordet.

»Mine Herrer! Det er om et Genfærd, jeg vil fortælle i Aften, et *synligt* Gespenst, altsaa noget, vor Formand vil betegne som en *Syns-hallucination*. Det er ikke mig selv men min Søster, der har oplevet det.«

»Deres Søster, som bor hos Dem?« udbrød Lægen; »kunde vi saa ikke faa *hende* til at meddele os sit Æventyr. Førstehaands Meddelelser er altid at foretrække.«

»Mener De, *jeg* vil lyve, Doktor? Eller tiltroer De mig ikke Evne til at rekapitulere en Sag? — Vel, saa følger de Herrer med mig hjem. Det er kun 5 Minuters Gang. Vi drikker altsaa vor Romtoddy hos Prokurator Lynggaard i Aften.

Min Broder i Vestindien har nylig sendt mig et lille Anker. — Vil *De* saa med, Mortensen?»

Da hverken Mortensen eller noget andet Medlem fremkom med Indvendinger, skred man straks til Opbrud. Med en god Villie ombyttede man Klublokalet i »Limfjorden« med Prokuratorens hyggelige Dagligstue. Og saa fortalte Enkefru Petersen født Lynggaard følgende:

»For henved 20 Aar siden tjente jeg som Husjomfru hos nu afdøde Købmand Holmgaard i V... Han ejede den gamle Bindingsværks-Gaard der længst nede i Langgade. Ja nu er den da væk, kan jeg tro. Den blev revet ned for et Par Aar siden, medens jeg endnu boede der i Byen. Den gamle Rønne var saamænd heller ikke for god at rive ned: Taget utæt, Væggene hældende, nogle udad, andre indad — jo, den trængte til Afløsning. Gud ved, hvor gammel den var.

Saa var det en Aftenstund tæt ind mod Julen, eller rettere sagt en Nat, at jeg stod inde i Spisestuen og strøg Lintøj. Jeg var ganske alene, for Stuepigen, som skulde hjælpe mig, var bleven syg Dagen i Forvejen og holdt Sengen. Næste Dag var der nok andet at tage i, saa jeg maatte være færdig, selv om det skred langt over Midnat, med min Bestilling. Endelig fik jeg da det sidste Stykke under det varme Jern, og Klokken var nu mellem 1 og 2. Baade udenfor

paa Gaden og inde i Huset var alt tyst og stille. Alle Mennesker var jo gaaet til Ro. Netop som jeg nu stod i Begreb med selv at gaa samme Vej, faldt det mig ind, at jeg dog først maatte en Vending ind i »Salen« ved Siden af for at se, om Vinduerne var lukkede.

»Salen« var en temmelig stor Stue med to smaa Fag Vinduer ud til Gaarden og kun én Dør, der førte ind til Spisestuen. Den var kun sparsomt møbleret og benyttedes mest som Pulterkammer eller til at hænge Tøj op i til Tørre.

Jeg tager altsaa Lyset i min Haand og gaar der ind. Jeg maatte, idet jeg lukkede den gamle, tunge Dør op, holde fast ved den, ellers faldt den over mod Væggen med et Brag, saa skævt hang den paa sine Hængsler. Henne midt i Stuen, hvor noget Tøj var ophængt paa en Snor, gav jeg mig til at ordne lidt ved dette, og vendte mig saa om mod Vinduerne — — —

Nu vil jeg sige Dem, at jeg hele min Levetid har været velsignet med, hvad man kalder stærke Nerver. Fra Barnsben af har jeg været vant til at arbejde, og Arbejdet styrker jo Nervesystemet. Ikke sandt, Hr. Doktor?»

Doktoren nikkede.

»Altsaa, jeg vender mig om mod Vinduerne for at se efter, om de er lukkede. Dér mellem disse var en flere Alen bred Pille, og midt for denne Pille ser jeg nu pludselig, ikke i usikre

Omrids, men tydelig for mine Øjne, en *Skikkelse* at staa. Ja, tro nu endelig ikke, at det var et gyseligt Gespenst med Dødningetræk og rystende Knogler eller en sort Trolde med gloende Øjne. Nej, det være langt fra. Ikke heller var det den lede selv med Klumpfødder og Horn i Panden. Tværtimod, det var — en rigtig pæn gammel Mand med lange, hvide Lokker og hvidt Skæg rundt om Kinderne, milde Øjne, men uden Spor af Liv eller Glans i dem, en indfalden Mund og et sært, stillestaaende, tungsindigt Smil om Læberne. Han var lille af Vækst og stod i en noget foroverbøjet Stilling med begge Armene hængende slapt ned.

De vil maaske nu sige, at et normalt Menneske ikke ræddes hen ved Synet af en skikkelig gammel Mand. Ganske vist. Men nu kommer det besynderlige ved Hændelsen. Aldeles lydløst stod Skikkelsen der, uden at bevæge et Lem, uden at flytte sig en Tomme fra Stedet; alt var saa stille rundt omkring os, og jeg var ham saa nær, at jeg tror, jeg kunde have hørt hans Aandedræt, hvis han havde aandet. Skikkelsen lignede mer et Billede end et levende Væsen — hvad den maaske heller ikke var.

Dertil kom saa den ejendommelige, forældede Dragt, en Klædedragt, der aldrig ses nu mere: en lille rundpullet, graa Hue uden Skygge; en stribet Vest med mange smaa Metalknapper i; en

meget kort, mørk Kofte, forsynet med to lange Rækker Metalknapper, der paa hver Side af Koften dannede en Bue lige fra Halsen til ned over Hofterne; lyse, ligesom fløjlsagtige Knæbenklæder, Metalspænder ved Knæerne og hvide Strømper. — I et og alt en Bondemands Dragt fra forrige eller Begyndelsen af dette Aarhundrede.

Hvorlænge jeg stod der med Lyset i Haanden og betragtede denne gaadefulde Skikkelse, skal jeg ikke kunne sige; dog varede det rimeligvis kun faa Øjeblikke, selv om Tiden syntes langt længere for mig. Jeg mindes endnu saa tydeligt, at jeg følte en vis stivnende Fornemmelse i alle Lemmer og en ubeskrivelig Tørhed i Munden og helt ned i Halsen.«

»Rigtig!« nikkede Doktoren bifaldende.

»Det faldt mig ikke ind at tiltale Skikkelsen; maaske heller ikke jeg havde kunnet, og lige saa lidt faldt det mig ind at skrigte om Hjælp.

Jeg stod altsaa ganske stille og stirrede paa den gamle, der i det hele taget slet ikke syntes at tage ringeste Notice af mig. Hans Blikke var nærmest vendte mod Jorden og besvarede aldeles ikke mine. Den Tanke, at det kunde være en Indbrudstyv, anfægtede mig mærkelig nok ikke et eneste Øjeblik, og det maaske nærmest af den Grund, at Skikkelsen forholdt sig saa uendelig tavs og ubevægelig. For mine Øjne stod der ganske vist en gammel Bondemand,

men der var noget saa dødt og spøgelseagtigt ved Fremtoningen, at jeg umulig i den kunde tænke mig et virkeligt, levende Væsen af Kød og Blod.

Da jeg havde staaet og stirret paa dette natlige Syn en kort Tid, listede jeg mig næsten instinktsmæssig tilbage mod Døren, jeg var traadt ind af, sidelængs og uden at tabe Skikkelsen af Syne. Jeg havde ligesom en Fornemmelse af, at saalænge jeg saa' paa den, kom den ikke efter mig. Jeg var kommen helt hen til Døren, og endnu stadig stod Manden der ovre mellem Vinduerne saa ubevægelig som en Marmorstatue.

Bare jeg nu var vel ude af denne kedelige, altid knirkende og knagende Dørkolos; men ud maatte jeg jo. Med et rask Tag lukkede jeg op, saa det peb og hvinede i de gamle, forslidte Hængsler. Det foer mig iskoldt ned ad Ryggen, og dog følte jeg nu en aldeles ubeskrivelig Lettelse ved Tanken om min nærforestaaende Befrielse.

Jeg erindrer ikke, om jeg hviskede god Nat, da jeg stod i Begreb med at trine ud af Døren; men det ved jeg med Sikkerhed, at min gamle, sølvknappede Kavalier sagde ingenting. Lige idet jeg lukkede op, forekom det mig, at der tonede et klagende Suk gennem hele Salen. Men maaske det kun var et ganske naturligt Vindpust. I samme Nu forsvandt Skikkelsen, Synet eller hvad

man skal kalde det, sporløst og lydløst for mine Øjne — hvorhen eller paa hvilken Maade, det ved kun Gud alene.

Jeg blev staaende lidt i Døren og stirrede med Forundring hen mod den tomme Vinduespille, hvor Synet havde vist sig. Nu saa' jeg kun den kalkede Væg. Saa skyndte jeg mig op paa mit Værelse og i Seng — men jeg sov ikke allerbedst den Nat.«

»De sov ikke allerbedst den Nat,« gentog Doktoren. »Rigtig, Frue, rigtig!«

»Næste Dag fortalte jeg Fruen om mit naturlige Æventyr, om hvilke Kvaler jeg havde udstaaet. Hun smilte ad min Historie, just ikke mistænksom men saadan paa en egen fordægtig Maade. Og nogle Dage før jeg rejste derfra, et halvt Aars Tid senere, betroede hun mig, at flere end jeg paastod at have set det samme Syn; men om *det* passer, ved jeg ikke. Den saakaldte Sal havde tidligere været benyttet som Gæsteværelse; men Folk holdt ikke af at ligge i dette Værelse, da »der gik noget der inde«. Hvad det iøvrigt var for »noget«, vidste hun ikke. *Min* omtalte Mand kan det vel ikke have været, for han »*gik*« ikke, han stod bomstille.

Ved den samme Lejlighed fortalte hun mig ogsaa, at der lød et Sagn om . . .«

»Ha, ha! et *Sagn* igen,« nikkede Lægen yderst tilfreds. — »Tænkte jeg det ikke nok.«

»Ja, det hed sig, at Købmand Holmgaards gamle Ejendom for mange Aar siden havde været Gæstgivergaard, og at en Pranger en Gang skulde være *forsvunden* dér under mistænkelige Omstændigheder. Værten, mente man, skulde have udplyndret Prangeren og derefter taget Livet af ham. Alt dette laa dog saa langt tilbage i Tiden, at ingen mer fæstede nogen Lid til det.

Det var mit Æventyr med Genfærdet i Langgade. Det er vel mange Aar siden, jeg oplevede det, men alligevel staar det saa klart i min Erin- dring, som om det var hændet i Gaar. — Maaske de Herrer vil anse det hele for purt Opspind og ikke tro et Ord af det; men jeg vil da sige Dem, at De absolut gør mig Uret. Under alle Om- stændigheder ved jeg ikke selv bedre, end at jeg virkelig i vaagen og normal Tilstand har set den nylig beskrevne Skikkelse.«

Vinhandler Richter: »Neh, neh, Frue; det være ingen, der betvivler Deres Geschichte. . . . Paa en stor, stor Ritterburg eller Schloss dernede i Kurhessen har gants det samme passirt. Gants det samme Gespenst var seen dir. Ogsaa en alter Mann, kun hatte han ingen Silberknapper i dem Frakke, men var klædt i Panzer und hatte en

langes Schwert ved Siden, med dem han schwingete und huk om sich, wenn nogen kam ham for nær. En stor, stor Kæmpekerl. Fürchterlig at anse. Med feuerglotzenden Øugen og en stor, stor Helm paa Ho'det.«

»Den Lighed er just ikke forbløffende, min kære Richter,« bemærkede Mortensen spydigt; »men maaske alle tyske Spøgelse er adskillige Gange drabeligere end de danske.« —

Doktor Nytorp: »Jeg vil kun sige Dem, Frue, at det heller ikke falder *mig* ind at betvivle Deres Historie. Det har jeg ikke ringeste Grund til, for der er intet som helst utroligt eller mirakuløst ved den. Det, De har oplevet hin Aften, er ganske sikkert kun — en Drøm i vaagen Tilstand. Dertil vil De sagtens indvende, at Drømmesyner er noget helt andet end Synsindtryk i vaagen Tilstand. Vi Læger er imidlertid af den Mening, at Folk meget godt baade kan se og høre Ting, der ikke eksisterer, og saa endda være lysvaagne. Men de er da i Almindelighed syge; der er gerne en lille Fejl ved deres Hjerne, uden at de selv ved det.«

Mortensen: »Drankere lide jo jævnligt af Sansebedrag. Jeg har kendt en Drukkenbolt, der morede sig med at gaa omkring i sin Stue og fange Edderkoppe, endskønt der var aldrig en. Det er mest, naar de drikker daarligt Sprut. En Gammelrommer som Prokuratorens her, giver

hverken Hallucinationer eller Tømmermænd. — Nit wahr, Richter, ingen Simmermænd?»

Lynggaard: »Søster, vil Du bringe os 5 Glas til — Mortensen *kan* ikke vente længere. Til Dem, Doktor, maa jeg sige det samme som før: Deres Forklaringer synes mig hasarderede. Hvad vil De gøre ved alle disse Enkeltheder: Knapperne i Frakken, de enkelte Klædningsstykkers Farve o. s. v.?«

»Aa, ikke andet end det. Ser De, Hr. Prokurator, ethvert Hele bestaar af lutter enkelte Dele. Deres Søster saa' en hel Skikkelse, og saadan eller saadan maatte altsaa de enkelte Legemsdele se ud. Men *hvorfor* de saa' saaledes ud, det kan jeg virkelig ikke sige Dem. — Min Hund er broget: sort Krop med hvide Poter. Kan De sige mig, hvorfor den ikke har hvid Krop med sorte Ben?«

»Ne—j; men bi lidt. Iøvrigt er der altid Kludder med Deres Præmisser; Konklusionen maa saa blive derefter.«

»Naa, naa, Prokurator, bliv ikke saa edderond. Jeg skal nu se at bedre lidt paa mine »Præmisser«. — Forleden Dag var jeg paa Landet hos en gammel syg Aftægtsmand. Han delirede, snakkede vildt. Da jeg vilde til at gaa, sagde han til mig: »Søren Christian, gaa hen og gen den Kat ned af Kakkellovnen; den brænder sig.« Paa Ovnen sad der selvfølgelig ingen Kat;

men jeg er vis paa, at hvis jeg havde spurgt om, hvad Kulør Katten havde, saa skulde han ikke ledt længe efter Svar. Dagen efter døde han. Aarsagen til Hallucinationen var her almindelig Afkræftelse, Hjerne-Anæmie. Til andre Tider kan det være Sindssygdomme, Hysteri og Drankergalskab. Jeg har behandlet en gammel Vanedranker, der med Brændevinsflasken foran sig kunde sidde Timer i Træk og vrøvle saa med en og saa med en anden fraværende Svirebroder, afslutte en Kreaturhandel, klinke, trættes med ham, ja endog en Gang imellem springe op og slaa et vældigt Slag i Luften. Nu sloges de.

En ung Pige af mit Bekendtskab led stadig af hysteriske Anfald. Hendes Fredsforstyrrelse var en — Mus. En Skabning, som slet ikke fandtes der i Huset. Flere Gange om Dagen fik hun Øje paa dette skrækkelige Dyr, og hver Gang grebes hun af en saa navnløs Rædsel, at hun tidt og ofte faldt i Afmagt.

Andre Individuer med »Nerver« bilde sig ind, at de hører en eller anden Lyd eller Stemme. Paa en Herregaard her i Jylland gaar det Sagn, at en Pige for mange Aar siden skulde have dræbt sit Barn og gravet det ned et Sted ude i Haven. Forbrydelsen blev ikke opdaget; Pigen fik ingen Straf her i Livet. Men efter hendes Død gik det hende galt. Om Natten maatte hun stille ved det myrdede Barns vanhellige Hvilested, og

hendes stadig mislykkede Forsøg paa at drage det til sig var hendes Straf i det andet Liv. »Hiv op! hiv op!« lød det gennem Nattens Mørke nede i den skumle Have, naar den fredløse Kvindes Aand rugede over sit uskyldige Barn. — Men altid var det Fruentimmer, der hørte dette haabløse Udbrud — aldrig Mænd!«

»Det er altsaa *kun* os stakkels Kvinder, at sligt kan times,« bemærkede Fru Petersen. »Mændenes Nerver er af et bedre og kraftigere Stof — naar det stærke Køn da ikke er for-drukken.«

»Deri har De saa temmelig Ret, Frue; dog gives der ogsaa Undtagelser. Jeg skal nævne et Eksempel, hvor en ung Mand led af Hallucinationer.

I mine Studenteraar boede jeg en Tid hos en Urtekræmmer i København. En Dag kommer Urtekræmmerens Søn styrtende aandeløst ned i Butiken ude af Stand til at sige et eneste Ord. Kommissen havde hængt sig ovenpaa. Af Kærestesorg, naturligvis. Sønnen var rendt bus paa den hængte og blev saa altereret, at han glemte at skære Strikken over. Død *var* Kommissen og død blev han. Lidt efter lidt forvandt det unge Menneske Forskrækkelsen og kom til Ro igen. Men hvad sker. Næste Dags Middag, som han sidder og spiser sammen med Familien, tager det paa en Gang Vejret fra ham, han gisper: »Der

hænger han! der hænger han!» og Staklen er nær ved at gaa bagover af Skræk. Saa gik det over denne Gang; men næste Dag meldte Hallucinationen sig igen. Han maatte nu paa Hospitalet, og det varede længe, inden Lidelsen helt ophørte. Hans Nervesystem var blevet rystet.

Søgte man at berolige dette Menneske med, at det hele kun var Sansebedrag, saa fik man altid det Svar: Hvad jeg i vaagen Tilstand tydeligt ser for mine Øjne, det tror jeg paa. — Det er derfor ikke helt afgjort, at »man ser bedst med egne Øjne«.

Her var det Følgerne af den heftige Sindsbevægelse, der fremkaldte Hallucinationen; hos Dem, Frue, rimeligvis Overanstrengelse og Nattevaagen. Til Tider kan det være vanskeligere at opspore Aarsagerne; men vi maa da huske paa, at Nervesystemet er et yderst indviklet Apparat, et Organ, der til Dels virker i det skjulte.«

»Hallo! mine Herrer,« udbryder Mortensen; »maa jeg falde ind her. — Skaal, de Herrer — først væde Ganen lidt og saa til Sagen.

For mange Aar siden, i min grønne Ungdom, var jeg Forvalter paa Herregaarden Birkholm, Pokker i Vold ovre paa Sjælland. Dér boede den Gang en *Jægermester Lange*, en fin, dannet Mand, Pebersvend og knasrig.«

— »Eben, eben, min kære Mortensen; wenn

man kein Børn hatte, konnte man schu sagtens rig være; de Børn koster Geld,« sukkede Richter, for han havde en hel Flok af dem.

»Jægermesteren var oprindelig Farmaceut og havde i sin Tid ej et stort Apotek. Nu var han en gammel Knabe — undskyld Richter, at jeg fuser Dem lidt i Sproget, det smitter saa let af, — langt over de halvfjerds men endnu rask og rørig baade paa Sjæl og Legeme. Han levede et stille og indesluttet Liv, læste meget og granskede svært i Videnskaberne. Rigtig Landmand blev han aldrig.

En Helligtrekongersdag havde »Mester Lange«, som vi i det daglige kaldte ham, mod Sædvane været en Tur ude og kom først hjem sent paa Aftenen. Jeg ud i Gaarden for at tage imod ham, da jeg hører, at Vognen holder for Døren. »Naa, hvorledes befinder Hr. Jægermesteren sig?«

»Takker mangfoldig; saa ganske udmærket godt — ikke Spor af forfrossen — kun en Smule stiv i de gamle Skanker.«

Jeg hjalp ham Rejsetøjet af i Entréen, aabner Døren for ham ind til Kontoret, hvor en Lampe brændte paa Bordet, og bød god Nat.

Men lige idet den gamle Mand just vil betræde Dørtærsklen til sit Arbejdsværelse, ser jeg ham pludselig tumble tilbage paa Gangen — —

»Mortensen, kæreste Mortensen! hvad er dog dette? Ak Herregud! hvad er dog dette?«

»Hvilket?« spurgte jeg bestyrtet og iler hen til den gamle, der synes at være en Besvimelse nær.

»Et Syn,« hvisker Jægermesteren betagen. »Se der ind — — paa Stolen ved mit Bord — — der sidder en gammel Mand — *mig selv!* Jeg tager ikke fejl.«

Lidt betuttet spejder jeg ind i Værelset, men kan ikke med min bedste Villie faa Øje paa noget Duplikat af gamle Mester Lange.

»Kan De da ikke se Fantomet, Menneske?« hvisker den gamle Mand utaalmodig og lægger sin Haand fast paa min Skulder — vi stod Side om Side i den aabne Dør — — »*kan* De da ikke se mig?«

Om det nu var den gensidige Berøring eller det var en mig paatvungen Ide — en Suggestion, som vor Doktor maaske vil kalde det — eller ogsaa det var en anden ukendt Kraft, der bevirkede det: nok er det — nu kunde ogsaa jeg tydeligt se Jægermester Langes grangivelige Dobbeltkikkelse sidde der inde paa Rørstolen lige foran Bordet.

Fantomet vendte nærmest Siden til. Det sad ganske stille med højre Arm hvilende paa Bordet og venstre Haand paa det venstre Knæ. Ansigtstudtrykket var tankefuldt, grublende, roligt,

næsten koldt. Netop den Figur, vor gamle plejede at stille, naar han sad og overvejede et eller andet videnskabeligt Problem. At beskrive Skikkelsen nøjere er overflødigt. Jeg kan kun sige, at det Syn, jeg saa' foran mig, i alle Maader svarede til Originalen. Det *var* Hr. Cand. pharm., Godsejer, Jægermester Hans Hjerrild Lange, Ridder af Dannebrog p. p.; det vil sige Nr. 2, en i hvert Fald tilsyneladende legemlig Kopi af denne bekendte Personlighed. Originalen, Nr. 1, stod endnu lige ved Siden af mig.

»Nada, so restede De nok ordentlig i Kneerne,« bemærkede Vinhandleren leende. — »Schu ogsaa en forbannet garstig Situation. Fiel De dann ikke i Ohnmacht, kære Mortensen?«

»Nej, Richter, saa vidt kom det ikke; men lidt uhyggelig til Mode blev jeg, det skal jeg ikke nægte.«

— »Kom med, lad os gaa!« hviskede min Husbond. Arm i Arm fulgtes vi ad ned i Spisestuen, hvor vi nød et Glas Portvin og sad saa og summede os lidt ovenpaa den Forskrækkelse. Den gamle var bleg og tavs. Saa siger han: »Mortensen — nu er det snart ude med mig. Denne Hallucination bebuder ganske sikkert min nær forestaaende Død.«

Og det skete, som den gamle Mand havde forudsagt. Han døde, ikke lige straks, men en Maanedes Tid efter, og ikke af nogen egentlig

Sygdom, men snarere af Alderdomssvækkelse. — Færdig!«

»Den var god, den var god, den var schu min Sel god, Mortensen,« applauderede Richter.

»Suggestiv Hallucination, simpel Tankeoverførelse og intet mere,« henkastede Lægen ligegyldigt. — »Og saa for Resten siger jeg som Hr. Mortensen: færdig for i Aften.«

— »Nej Gu' om vi er færdig, Doktor; det bedste er paa Bunden, ved De nok« — det var Prokuratoren, der nu talte —. »Først *nu* kommer Humlen. — De urgerede før, at min Søsters natlige Syn kun havde været et Fantasibillede, manglende et virkeligt Grundlag, og at alle Billedets Enkeltheder maatte skrives paa Tilfældets Regning. Det kommer De galt fra. De har trukket for store Veksler paa Tilfældigheden. For nu skal De høre.

Midt i Maj Maaned for et Par Aar siden rejste jeg til V..., hvor min Søster boede den Gang. Jeg havde paataget mig at ordne Salget af hendes Ejendom og maatte derfor blive i Byen en Uges Tid. En Dag gaar jeg ned gennem Langgade og træffer der paa min gamle Ven Mægler Kaspersen.

»Naa, skal du ogsaa hen og se »Prangeren«?« spørger han.

»Hvilken Pranger?«

»Ih, ham den døde Mand, de i Dag har

gravet op der henne paa Tomten af den gamle Gaard, Købmand Holmgaards, du ved nok. Jeg kommer lige derfra. Her skal du se en af hans Vesteknapper; den fik jeg Fingre i.« Og saa trak han en lille, trind, af Tidens Tand halvfortæret Knap frem af sin Lomme. »Saadan nogle løjerlige, kugleformede Knapper havde Prangeren haft i sit Tøj. Men skynd dig hen til Pladsen, saa kan du vistnok endnu faa hele Manden at se — det vil da sige nogle Ben af et Menneske og saa gamle Klude og Knapper.«

»Aa, Passiar,« siger jeg, men gaar alligevel der hen. Og lige som jeg kommer, er de netop i Færd med at fjerne det uhyggelige Fund. Arbejderne var stødt paa det ved at grave ned i noget løst, rødt Sand under Gulvet af den gamle Sal. Her laa Liget eller Skelettet udstrakt med Ansigtet op ad, kun faa Spadestik under Overfladen. Uagtet det havde ligget der i mangfoldige Aar, var det dog ikke helt fortæret, Knoglerne hang endnu sammen, Haar og Skæg, der havde været graalig hvidt, fandtes der tydelige Rester af. Af Klæderne var der ogsaa Stumper tilbage, og Farven syntes at passe med den af min Søster opgivne. Tillige fandtes en hel Del halvkugleformede Sølvknapper, baade af Vesten og af Koften, og et Par Sølv-Knæspænder. Morderne havde været saa forsigtige at lade Liget beholde Knapper og Spænder.

Pengene havde de nok taget; dem kunde ingen kende. At der forelaa et Mord var utvivlsomt; Hjerneskillen var nemlig slaaet i Stykker, paa to Steder endog.

Der blev foretaget legal Undersøgelse af Læge og Politi, og saa begravede man Benene igen. Udaadsmændene søgte man ikke efter, formedelst at det rimeligvis var godt og vel et Hundrede Aar, siden Mordet blev udøvet.«

»Wunderlich, wunderlich!« sukkede Richter. Dermed afsluttedes dette Klubmøde.

III.

Det næste Møde holdtes ordentligvis i For-
eningens Lokale i »Limfjorden«. Lærer *Mørck*,
et nyt Medlem, indførtes og bødес hjertelig vel-
kommen af de øvrige Klubmedlemmer.

Derefter lagde Partikulier Mortensen for med
en Historie om

En ildfast Dame.

»Wie? Eine ildfaste Dame — wie forstaaet
man det?« spurgte Richter nysgerrig.

»Ja nu skal De høre. Og jeg vil sige Dem
paa Forhaand, mine Herrer, at det, jeg nu agter
at fortælle Dem, er noget saa enestaaende, noget
saa uforklarligt og besynderligt, at vor Doktors
Lærdom lige med et Slag ryger i Hundene.«

Richter: »Schwerenoth!«

»Det skal ikke gaa ham bedre end gamle

Provst Ludvigsen i Hem, da Kromanden eksaminerede ham i »Præstepine«.« *)

»Hvorledes gik det ham?«

»Aa, rent elendigt; han vidste hverken hvor gammel Adam var, da han blev gift med Eva, eller hvor gammel hun var, da hun stod Brud. Ikke heller kunde han gøre Rede for, hvem der havde skaaret Slangen for Tungebaand og lært den at snakke hebraisk med de to første Jøder. Kort sagt, han vidste hverken ud eller ind. — Men nu tilbage til Sagen.

Er der nogen af de øvrige Klubmedlemmer, der er kendt i Købstaden R...? — Naa ikke videre. Ja saa skal jeg da sige Dem, at naar man gaar ud af »Nørre Port« op efter Møllebakken til, saa faar man Øje paa en hel Del pæne Villaer, store og smaa mellem hverandre, og allerlængst ude kommer man til »Thoras Minde«. Se, nu er vi paa Pladsen. Nu er det kun at gaa en 25 à 30 Aar tilbage i Tiden, saa kommer vi til Historien.

Ikke i »Thoras Minde« naturligvis, for det spøger aldrig i nye Villaer; det er kun i gamle Gaarde. Og før den Tid laa der netop en ældgammel Gaard der ude, af hvis Aske Villaen rejste sig. Det er ikke figurligt talt men lige ud af Landevejen. Gaarden brændte nemlig, og

---

*) En gammel, snurrig Bog, der bestaar af lutter mer eller mindre fjollede, bibelske Spørgsmaal og Svar.

saa kom Villaen med det nye Navn. Før hed Stedet derude — ja det havde Pokker til mange Navne: *Paradishuset*, *Rylendorf*, *Rylenborg* eller plat ud *Rylestedet*. Det var en gammel Rønne med hollandske Skydevinduer, en tarvelig en-etages Bygning med en bred Tre-Vindues-Kvist lige over Døren. Bagved laa Kvægstald og Lade, for der hørte en lille Landejendom til Stedet.

Paradishuset laa den Gang temmelig isoleret, omgivet af store, skyggefulde Haver og var om Sommeren et yndet Tilflugtsted for mange af Byens Borgere. Om Vinteren skøttede ingen om at komme derud. Saa var alt i Søle og Pløre, skummelt og uhyggeligt.

Det var Lokalteterne — saa kommer Spøgeriet — Spøgeriets første Akt; for der er to.

Min Svoger *Lund* var Landmaaler af Profession. Død og borte er han, alt for Aar og Dag siden. Men det er ham, der har fortalt mig Historien, og nu skal jeg prøve paa at gengive den med hans egne Ord, saavidt min Hukommelse rækker.

Det bemærkes, at min Svoger paa den Tid boede i R... og havde lidt Bekendtskab med Manden i Rylestedet.

»En Dag kom han ind i Byen til mig,« fortalte nu min Svoger, »og bad mig om at maale et Stykke Land op for ham en af de allerførste Dage. Det var en Byggegrund, der skulde sælges.

Jeg tager saa derud med Kæder og Stænger Dagen efter. Det var langt hen i Oktober Maaned; Dagen var kort. Naar vi fartede omkring med Kæden, sank vi i til Haserne, for de lerede Marker var saa opblødte af Regnen, at de nærmest lignede Moradser. Vi blev ikke saa nær færdig til Aften.

Ved Aftensmaden foreslog min Vært mig at overnatte derude i Paradishuset, for det regnede Skomagerdrenge ned og stormede, saa Vinduerne klirrede i den gamle Gaard. Mørkt var det til lige i den Grad, at man næppe kunde se en Haandsbred fra sig.

»Her oven paa er god Plads,« sagde Manden, »dér oppe staar en tre Alen bred Seng; i den kan De udhvile Deres trætte Lemmer til i Morgen. Saa faar vi begyndt saa meget før i Morgen tidlig.«

Jeg tog imod Tilbuddet. Og lidt efter klavrede jeg op ad den stejle Trappe, op til mit Natte-Herberge paa Kvisten. Det var et stort, svært Værelse, men saa lavt under Loftet, at jeg rendte Panden imod Bjælkerne i den indre Del af Stuen; ud ad de tre Fag Vinduer til blev det højere, der sænkede Gulvet sig i en kendelig Grad. Saadan er det ofte i gamle Huse. Og gammelt, grumme gammelt var aabenbart dette her. Naar man gik hen over Gulvet, fjedrede og knagede det i de brede Fyrreplanker; de var

saa tyndslidte imellem Knasterne, at disse stak frem som store forbenede Vorter, der trodsede baade Slid og Ælde. Vægge og Loft var kalkede, ikke »hvidtede«, for gulgrøn Mul dannede store Plamaser navnlig paa Ydervæggen. Møblementet var ganske tarveligt. En syvetages, firkantet Kakkellovn, hvori der luede og knitrede en hel Stabel Bøgebrænde; smalle, rødskimlede Kappe-Gardiner over de smaa Vinduer. Som Dukker i et Marionet-Teater hoppede og sprællede de rødbrøgede Pomponer, hvormed Gardinerne var prydede langs den nederste Rand. Det var Stormen ude fra, der legede med de smaa, lette Uldduske, naar den hivende og sukkende trængte ind gennem Revner og Sprækker.

Og saa Sengen. Tre Alen bred var den vel næppe, men der manglede ikke meget. Det var en Himmelseng med røde Stolper og søgrøn »Himmel«, hvorpaa var malet Engleansigter og vilde Roser.

Saa var der et lille, skævbenet Bord og to værkbrudne Stole. Paa Bordet stod et spædkroppet Tællelys, forneden indsvøbt i en Klud og puttet i en Sølvlysestage af saa svær Kaliber, at den kunde gøre Fyldest paa et hvilket som helst Alterbord. Den Lysestage var mere værd end alt det andet Indbo.

Jeg klædte mig af og entrede op i den svære Seng. Den var lækker for de mødige Lemmer.

Dyne paa Dyne, bløde, svulmende Underdyner; man blev næsten helt borte i dem.

Bordet med det tændte Lys paa havde jeg stillet lige udenfor min Seng, og den uundværlige Lysesaks var anbragt paa en sikker Plads. I Ro og Mag gav jeg mig nu til at læse i en Bog, og jeg befandt mig i det hele taget saa vel, som noget Menneske kan befinde sig i Paradiset under en grøn Himmel med smilende Engle-ansigter over ens Hoved. Jeg laa som i min Moders Dragkisteskuffe og blæste Uvejret et Stykke.

Lyset var snart brændt ned til Stagen, hvorfor jeg saa smaat tænkte paa at slukke det og hengive mig i Søvnens Arme. Klokken kunde vel være henad 11.

Men hvad nu? — Der kommer én sjokkende langsomt op ad Trappen. Et Fruentimmer maatte det vel være, for jeg hørte Skørterne lige som rasle mod Trappetrinene. Fodtrin hørte jeg just ikke men en Puslen.

Kammerets eneste Dør er henne i Krogen til venstre fra Trappen af. Sengen staar i Krogen til højre med Hovedenden kun en god Alen fra Ydervæggen. Mit Leje var altsaa diagonalt stillet for Døren.

Pusleriet ude paa Trappen kommer nærmere. Der lirkes ved Dørgrebet og et Øjeblik efter gaar

den temmelig svære, kun af én Fylding bestaaende Dør op.

»Hvem er det?« spørger jeg, idet en noget bedaget Kvindeskikkelse viser sig.

Intet Svar. Men ligesom nølende eller raadvild bliver Fruentimmeret staaende et Øjeblik indenfor Døren.

Se hende rigtig tydeligt kunde jeg endnu ikke, da Lyset paa Bordet omtrent stod i den lige Linie mellem hendes og mit Hoved; men jeg skønnede dog straks, at det var et ældre Kvindemenneske, og i den Tro, at det var Pigen, der søgte efter mit Fodtøj, siger jeg temmelig højt: »Mine Støvler staar udenfor Døren, lille Jomfru.«

Endnu intet Svar.

Hun maa være raabedøv, tænker jeg hos mig selv, og gentager med endnu større Kraft mit sidste Udbrud.

Men hun sagde endnu ingenting. »For Fanden,« raaber jeg, »kan De da ikke høre!«

Nej, det var det samme. — Hm, det er nogle sære Mennesker her i dette Paradishus.

Paa en Gang forandres dog Situationen. Skikkelsen *glider* ganske langsomt fremad langs Væggen over mod Ydermuren og fremtræder alt-saa nu i en bedre Belysning omtrent lige over for mig. Jeg siger *glider*, for det var mig ikke muligt at se eller høre Skridtene. Det gik saa

lydløst, som om det var en Skygge, der gled hen ad Væggen. Og den mørke Kjole, Skikkelsen havde paa, hang stadig slapt ned over Figuren. Hvad Klædedragten iøvrigt angik, da kunde jeg nu tydeligt skelne den sorte eller i hvert Fald meget mørke Nederdel og et, som det forekom mig, brunt eller rødligt Shawl eller Tørklæde om Skuldrene. Mest ejendommeligt var dog Hovedtøjet. Det var en hvid Krave, lagt i tykke Pibelæg. Den lignede en Præstekrave men stod næsten lige op, omsluttende baade Nakke og Øren. Jeg havde aldrig før set et saadant Hovedtøj. Det lignede dog noget de gamle »Skæghatte«.

Nu, da Skikkelsen vendte Siden til, var der intet at se af Ansigtet; det blev helt væk inden i denne løjerlige Krave eller Kappe.

Hun gik eller gled noget krumbøjet, med Hovedet fremskudt og Armene hængende. Det var ligesom Personen ledte efter en eller anden Ting nede paa Gulvet.

Det er en Søvnngængerske, fik jeg pludselig ud af det, og var lidt i Tvivl med mig selv om, hvad jeg skulde gøre. — Gaar hun hen og lukker et Vindue op, saa maa du i hvert Fald stoppe hende, tænkte jeg.

Men det tog hun sig ikke for. Hun bevægede sig nok helt over til Vinduet; men her stod hun igen stille, som om hun spekulerede

paa et eller andet. Saa bukker hun sig helt ned mod Gulvet og staar en kort Tid og famler med Hænderne paa Brædderne.

Skønt Lyset brændte søvnigt, kunde jeg dog tydelig se, at der ikke var nogenting, hun kunde fange eller faa fat i dèr. Det var kun det tomme Gulv. Hun blev da ogsaa snart ked af at staa og skrabe paa Gulvet med Fingrene og rejste sig igen i sin fulde Højde.

Hun drejede sig nu om, saaledes at Ansigtet vendte lige imod mig. Ved den Lejlighed fik jeg hende først rigtig at se, hvad Ansigtssudtrykket angik. Bleg og gusten var hun, saa vidt jeg kunde skønne, og det forekom mig, at de hvide Øjenbryn var lange og buskede, saa at de skyggede ned over de smaa, halvt lukkede Øjne. Udtrykket syntes kummerfuldt, bedrøvet, og der var i hele hendes Væsen fra først til sidst noget mærkelig usikkert, noget søgende eller spejdende ligesom efter en Genstand, hun forgæves søgte at finde.

Ja, det er en Søvnngængerske, var det Indtryk, jeg nu fik af Skikkelsen. Men hvad Pokker skal du fange an med hende? — Aa, lad hende gaa, tænkte jeg saa; hun ramler vel nok ned ad Trappen igen uden at knække de store Øjenbryn. Bange for Skikkelsen var jeg aldeles ikke; det blev jeg først — da den var forsvunden.

Som sagt vender den om der ovre i Krogen,

og saa tilbage igen henimod Døren gaar det, sagte, svævende og lydløst, ganske som da den gik fremad. Ved Døren staar den atter et Øjeblik og falder i Staver over — ja, Vorherre ved, hvad over. Med et smækker den Døren op og forsvinder ud ad den. Men idet Døren falder i igen, lyder der et Brag, som svarer igen i hele Huset.

Det var fælt, det Brag; det fik mig til at fare sammen i Sengen.

Hvorledes Skikkelsen kom ned ad Trappen igen, om den overhovedet tog den Vej, det ved jeg ikke; for efter dette Drøn ved Døren kunde min Koldblodighed ikke længere bestaa sin Prøve.

Hvad Fanden har dog alt dette at betyde, tænkte jeg; — skulde det alligevel ikke være et Menneske, der gik i Søvn?

Mit Lys var snart udbrændt. Skulde jeg staa op og se mig om, saa maatte det snart ske. Jeg mander mig op og med et Sæt ud af Fjere. Med Lyset i Haanden gaar jeg først hen til Døren for at se, om denne er rigtig lukket. Jo. Og hvad i alle Verdeners Navn er det? — Nøglen sidder i indvendig og er drejet om. — Nu huskede jeg det ogsaa ganske tydeligt, at jeg laasede Døren af, før jeg lagde mig. Jeg tager et let Tag i Dørgrebet. Jo vist saa: Døren er laaset og lukket, og det indvendig fra.

Men fy for den Lede da! Hvad er dette for

noget Kogleri? Er det en ægte, veritabel Gengangerske, der har besøgt dig? Hu ha! — Og saa i det samme gaar Lyset ud, komplet ud. Knap nok en rygende Tane tilbage.

Der stod jeg nu. Begmørke i hvor jeg saa' hen. Ikke en Ildgnist at se i Kakkelovnen. Næppe et Lysglimt fra Vinduerne. Der stod jeg nu muttersene eller, hvad værre var, maaske omgiven af Spøgelser og Gengangere, Mørkets ledeste Aander. I dette Øjeblik fandt jeg næsten Husvælelse i at høre Stormen hyle i Vinduesspalterne og sukke ude i de gamle Kastanier. Det var dog altid som en Mindelse om, at den virkelige Sanseverden endnu bestod, at ikke alt var forvandlet til Kogleri og Spøgeri.

Endelig skimter jeg Vinduerne som svagt lysende Figurer. Nu gælder det om at finde Sengen. Jeg tager et løst Bestik og stolprer saa af Sted tværs hen over Gulvet.

— Atter et allerhelvedes Rabalder.

Kan være at Haaret strittede paa mit Hoved. Vist er det, jeg blev saa ræd som en Hare. Og saa var det dog ikke andet end det skævbenede Bord, der væltede. I dette Ravnemørke havde jeg stødt til det uden at vide af det. Det tog ingen Skade, og jeg heller ikke. Men nu vidste jeg paa en Prik, hvor Sengen var, og en, to, tre var jeg oppe i den. Jeg krøb helt ned under

Dynen og ønskede mig Gud i Vold. Mit Mod havde nu totalt svigtet mig.

Hvis den gamle Dame var kommen igen anden Gang — ja saa ved jeg bestemt ikke, hvad jeg havde grebet til. Men Vorherre ske Tak, hun kom ikke tiere denne Nat. Langt om længe faldt jeg i Søvn og vaagnede næste Morgen i bedste Velgaaende.

Ved Frokostbordet fortalte jeg Paradis-Manden mit natlige Æventyr og spurgte ham om, hvad det var for et Kvindevæsen, der holdt til der oppe paa Gæsteværelset.

»Aa,« sagde han mut, »hvad ved jeg det. — Gjorde hun Dem noget?«

Nej saamænd, ikke saadan. Men jeg blev alligevel saa uhyggelig til Mode.

»Hm. Hvorfor lader man sig skrække hen, naar der er ingen, der gør en noget.«

— Det var alt det, jeg fik ud af ham. Manden havde Ret, det er tydeligt nok; men — en anden Gang skal jeg dog betakke mig for at herbergere i Paradishuset. — — — — —

Det var Historie Nr. 1, mine Herrer. Og jeg har fortalt Dem den lige bestemt, som min salig Svoger fortalte mig den, kort før han døde. Svoger Lund var en Hædersmand, det kan De tage Gift paa. Han var ikke af

den Slags Landmaalere, der satte forkerte Skel, hvor han kom, og derfor som fredløs Aand ved Nattetide maa vanke om med sin Kæde og sukke: »Her er Reb og ret Skel, her er Reb og ret Skel.« *)

— Dyrlæge Sundberg: Et Mindebæger for vor hedengangne Ven, Landinspektør Lund!

Hele Forsamlingen rejste sig, skaalede og sang i Kor:

— »Og Skam faa den, som ikke
'Spektørens Skaal vil drikke.

Hurra, hurra!

Den Skaal var bra — hurra!«

»Hussa, hussa!« sekunderede Richter og missede med Øjnene. —

Glassene tømtes og Mortensen tog atter Ordet. »Altsaa, mine Herrer, nu kommer Historien Nr. 2, hvis Prøvelse og kritiske Behandling paa et senere Stadium — Prokuratorens Ord i Ære — skal godtgøre, om vor Doktor er den Matador, han giver sig ud for, naar det for

---

*) I Folketroen er det mange Steder en almindelig Antagelse, at enhver Landmaaler, der har forurettet nogen her i Livet, efter Døden spøger ved Markskellene, hvor man da hører disse Ord.

Alvor gælder om at knække haarde Nødder og løse dunkle Gaader.

I min første Historie citerede jeg en vis bestemt Person, og jeg kunde for den Sags Skyld gerne benytte den samme Person som Hjemmelsmand igen; men det vil jeg dog ikke; — min salig Svoger skal ikke bære hele Ansvaret. Der var Øjenvidner nok foruden ham — et Par Hundrede Mennesker mindst. Jeg gentager det, Hr. Doktor: mindst et Par Hundrede Øjenvidner! Og ved højlys Dag. Jeg kunde ogsaa diske op med Citater af Aviserne, næsten alle Landets Blade, fra den Tid; men det vil jeg heller ikke — hvem Fanden gemmer vel sine Blade i en 20—30 Aar. Min Beretning vil derimod blive en Fællessum af de mange mundtlige Bidrag, jeg i Aarenes Løb har modtaget fra højst forskellige Kilder.

Det var en Søndag Eftermiddag i April Maaned Aar 1800 og — ja, jeg skal ærlig tilstaa, at Aarstallet har jeg svedt ud. Men det gør vel heller ikke saa meget hverken fra eller til. Saa bliver der paa en Gang Halløj i den ellers saa stille og fredelige lille Provinskøbstad R... Klokken der oppe i det gamle, ærværdige Kirketaarn klemtede, saa det var en Ynk at høre det. »Tykke Petersen«, Byens adstadige Arrestforvarer, maatte i Huj og Hast ud med Trommen, og han tærskede løs paa Kalveskindet, som han

var »spedalsk«. Brand, Brand! lød det snart fra alle Kanter. Men *hvor* var Branden? Det vidste man ikke endnu. Ude ad Nørre Port efter maatte det vel være, for den Vej løb alle Folk. Ja, om det saa var Brandmandskabet, saa kom det nu jollende i Luntetrav samme Vej med Byens flunkende ny Haandsprøjte.

Ildebrand *var* der altsaa et eller andet Sted.

»Jøssu Kristi Kors!« raaber en gammel Matrone nede i Brasenstræde, »*det er Paradishuset, der brænder.*« Hun kom lige derude fra. Saa vidste man da, hvor man skulde hen. Og af Sted gik det nu ud ad Nørre Port, ud til Brandstedet.

Et glad Søndags-Publikum havde indtaget en saa fast Stilling omkring den brændende Bygning, at det kneb haardt for Brandfolkene at komme i Arbejde. Og det samme kunde det saamænd ogsaa være; Rylendorf var viet sin Undergang for aldrig mere at rejse sig i sin oprindelige Skikkelse. Alting staar og gaar til en Tid. Ilden ompændte allerede samtlige Huse, og der var en Knitren og en Bragen og en Hede, et Fyrværkeri saa storartet, at den mest kræsne ikke kunde ønske sig det bedre.

En velgørende Regn mankerede vel ikke i det rette Øjeblik; men det var i Form af Vittigheder og Flovser. Ja det udartede til en komplet fandenivoldsk Mester Jakel-Stemning. Ung-

dommen hujede og mjavede og Bedsteborgerne gav den med Brandere næsten over Evne. Det var jo godt, at den gamle Røine brændte, den var godt assureret og der var intet Menneskeliv i Fare — mente man.»

— »Hvem hatte so machet den Ilderbrand?« spurgte Richter utaalmelig.

»Ungerne, naturligvis. Husk paa, man havde ogsaa Tændstikker den Gang. Paradis-Manden var slet ikke hjemme; han var sammen med sin Broder i Hamborg med Fedestude. Alt var saaledes i den bedste Orden.

Ilden udbredte sig med rivende Fart, og Støjen af de mange kaade Knægte tiltog i samme Grad. Saa sang man:

»Sikken Sorg, sikken Sorg:
Fanden ta'r ved Rylenborg.
Paradis, Paradis
Gaar fandange ligervis.
— Æ, hurræ! sikket dejlig Blus!«

Men lige paa en Gang forstummede Kaadheden, og den dybeste Alvor traadte i Stedet.

— »*Der er et Menneske inde i Ilden!*« genlød det i Forsamlingen. — »Se, se dér! Et Fruentimmer — en gammel Kone.«

Og det forholdt sig virkelig saaledes.

Geskæftig, med livlige Bevægelser, fartede en ældre Kvinde omkring inde i den brændende

Bygning. Snart var hun i Spisestuen, snart i Dagligstuen — og overalt brændte Gulvene i lys Lue. Overalt sprudede og knitrede Ilden, baade udvendig og indvendig; alt stod i et Flammehav. Lange, bugtede Flammetunger boltrede sig i de brændende Vinduer og hvirvlede helt op over Bygningens Tag. For det blæste en skarp Nord-vestvind.

»Hvem er hun? Gud i Himlen! hvem er hun da?« lød det paa alles Læber. Men ingen kunde besvare Spørgsmaalet. Kun saa meget vidste man med Sikkerhed, at den mystiske Person *ikke* hørte Husstanden eller nogen af Nabo-familierne til, for de var allesammen paa Pladsen *udenfor* det brændende Hus.

Og saa var der det mærkelige ved det, at dette besynderlige Menneske syntes aldeles usaarligt for Ildens Paavirkning. Alle Tilraab til hende om at springe ud og redde sit Liv ænsede hun ikke det allerringeste. Hun vedblev at pusle omkring i Stuerne, som om intet var paa Færde, der kunde skade hende.

Brandfolkenes Forsøg paa at trænge ind i Huset til hende viste sig umuligt. Tilmed var Heden nu saa forfærdelig, at intet levende Væsen kunde udholde at være i Nærheden af den brændende Bygning. Altsaa, man maatte nøjes med at rette nogle kraftige Vandstraaler ind ad Vin-

duerne og for Resten overlade hende til sin egen tragiske Skæbne.

»Nu er hun ovenpaa!« raaber pludselig en i Forsamlingen. »Se en Gang, *hun er i Færd med at tage Gardiner ned oppe paa Kvistkammeret.*« Her oppe brændte Ilden endnu ikke slet saa voldsomt som nede i Stuen; men Luerne slikkede alligevel op ad Vindueskarmene, og indenfor stod Gulvet i et Flammehav.

Med en Brandhage rev man i en Fart alle tre Kvistkammervinduer ud af deres Karme, satte en lang Stige til og bønfuldt atter det desperate Menneske om at komme ned. Men alt forgæves. Med den største Sindsro af Verden blev hun ved med at pusle ved de smaa, røde Kappegardiner, medens Ildsluerne snoede sig omkring hende, uden at gøre hende ringeste Skade. Saadan saa' det i hvert Fald ud for alle Tilskuernes forbavsede Blikke.

»Sprøjt mig over med Vand!« raaber en be hjertet Brandmand, »men i en Fart, inden Stigen brænder over; — jeg vover et sidste Forsøg.« Det skete øjeblikkeligt, og den modige Mand er inden faa Øjeblikkes Forløb oppe ved det midterste Kvistkammervindue, indenfor hvilket den vanvittige Kvinde sysler med sine Gardiner.

»Kom her!« raaber han, saa det svarede igen nede fra Haven, og strækker sine kraftige Arme ud efter hende. Forgæves. — I samme Sekund

er Skikkelsen ovre ved det andet Vindue. — »Saa gid Djævlén annamme hende!« udbryder Mandén harmfuldt. Jamrende sig af Smerter iler Helten atter ned ad den brændende Stige og modtages af Lægen nedenfor. Han er skrækkelig forbrændt, navnlig paa Hænderne og i Ansigtet. Men Mandén har gjort sin Pligt til det yderste.

Hvorledes saa' nu dette mystiske Væsen ud? — Ja, derom var alle enige. Det var en aldrende Kvinde i sort Kjole og med et rødbrunt Tørklæde om Skuldrene. Paa Hovedet bar hun et Klædningsstykke, der af de ældre betegnedes som en ældgammel Façon af en »Skæghat«. Det vil sige en Pibekrave, der sluttete tæt til Hovedet og stod næsten lige op. En saadan »Hat« eller Krave var meget i Brug, især paa Landet i gamle Dage. Nu er den forlængst gaaet af Mode. Endvidere fortalte den saarede Brandmand, der havde været Damen paa nærmest Hold, at hun havde et strengt og bekymret Udtryk i Ansigtet, var bleg og skarp i Trækkene. Hun saa' meget bedaget ud, havde hvidt Haar og hvide Øjenbryn. Ovenpaa Hovedet under Skæghatten bar hun en lille sølvbroderet Hue, tilsyneladende af Silke eller andet fint Stof.

Det var hele hendes Habitus.

Det kan altsaa ikke forundre Dem, mine Herrer, at Svoger Lund, der ogsaa var til Stede

ved Branden, mente at genkende Damen fra hin Aften, da han logerede i Paradishuset kun faa Aar i Forvejen. Det var den samme Skikkelse, sagde han, det turde han sætte sit Hoved paa.

Men *hvem* var hun nu? Ja derom melder Historien intet. Og hvor blev hun af? Det kender man lige saa lidt til.

Faa Minuter efter at Brandmanden var kommen ned af Stigen, styrtede Huset sammen. Det hele var nu et brændende Kaos. Den ildfaste Dame vedblev, saalænge Huset stod, at pusle omkring inde i Ilden, som om denne havde været hendes rette Element at leve i, og de mange Mennesker fulgte hendes Bevægelser med frygt-somme Øjekast lige til det sidste Moment.

Da Brandtomten blev ryddet, fandtes intet som helst Spor af forkullede Menneskeben eller andre Levninger af et menneskeligt Væsen, ikke heller blev der savnet nogen i den nærmeste Tid efter Branden. Hvis et eller andet sindssygt Menneske havde forvildet sig i den brændende Bygning, maatte man vel have savnet det. —

Det var Historien og — Gaaden — — —
Doktoren har Ordet.«

— »Godt. Men er der nogen af de andre Klubmedlemmer, der har lignende Historier at fortælle, altsaa om *kollektive Hallucinationer*, lad os da høre dem først. Fremstaar for Eksempel

ikke Sagfører Lynggaard ved sin Komparents Side?»

»Nej Gu' gør han ej; — for Komparenten trænger ikke til min Bistand.«

— »Neh, han gør ikke; det var schu en Wunderding, en rein Mirakel. Det er schu da min Meinung, Hr Doktor.«

— Lærer Mørck bad om Ordet. — »Ja, de Herrer maa endelig ikke stille for store Forventninger til mine Præstationer i nogen som helst Retning. Det er ikke Hr. Mortensens Liv og Lune, jeg har til min Raadighed, og det er kun Smaating, jeg kan fortælle om. Jeg skal ikke indlade mig paa vidtløftige Forklaringer, men kun holde mig til Fakta. Først maa jeg da berette om

Spøgeriet paa Munksgaard.

Som ganske ung Seminarist søgte jeg for en Del Aar siden Ansættelse som Huslærer. Iblandt de reflekterende var ogsaa en Proprietær Ludvigsen, en mig aldeles ubekendt Mand, der søgte en Lærer til at undervise 3 Drenge i de almindelige Skolefag.

Da jeg begav mig af Sted for at overtage Pladsen, vidste jeg kun de tre Ting om den: At Manden hed Ludvigsen, Gaarden Munksgaard og at Lønnen var — 150 Kr. for et helt Aar. Men

noget var jo bedre end intet, sagde Fanden, han aad en Landsbydegn, som man siger for et grimt gammelt Ord.

Den første Aften, jeg gik i Seng i min nye Plads, havde jeg dog allerede indvundet én Erkendelse til, foruden de tre allerede nævnte, den, at det »spøgte« paa Gaarden, spøgte saa hæsligt, at jeg i mit stille Sind ønskede mig langt borte.

Nu skal De høre.

Jeg kom til Munksgaard lidt ud ad Aftenen den 1ste November og traf Gaarden fuld af Gæster. Det var mest Folk fra Nabogaardene, der var kommen til Aftenselskab i Anledning af en Familiefest i Ludvigsens Hus. Der var brø-sige Forpagtere, storsnudedede Hesteprangere og overlegne, ældre Damer, der mønstrede min ringe Person med de mest uforskammede Blikke — mente jeg i hvert Fald. Senere opdagede jeg, at de var ikke slet saa slemme. Jeg søgte saa vidt muligt at skjule mig i Krogene. En Stumtjeners Rolle maatte passe mig bedst i disse uvante Omgivelser.

Det var langt ud paa Natten, Klokken var vistnok henad 1. Herrerne havde drukket svært mange stærke Romtoddyer; men de vare allesammen godt »mælkedrukne«; ingen af dem blev fulde. Passiaren gik lystig — indtil den lige paa en Gang gik i Staa.

»Lurvigsen,« udbrød den tykke Hestehandler

Gravesen lyttende, »Lurvigsen, si'er a, nu spørger det den Onde revne mig igen ude i Laden.«

»Aa Sludder, Graves,« svarer min ny Principal undvigende. »Drik ud Folkens — Skaal, Skaal!«

»Det er Rensemaskinen, der gaar i Aften, kan a høre. — Ja det kan nu ikke nytte dig noget at skjule paa det, Lurvigsen; for det er Fanden danse mig Spøgeri. Du skal da ikke bilde mig ind, at der er nogen af Folkene, der renser Korn paa denne Tid — de er vist nok ikke saa lysten efter at slide. — Ih men hør nu!« — og selvfølgelig »revnede« og »dansede« det atter i Prangeren — »er nu ikke baade Tærskværket og Hakkelsemaskinen i Gang. Det var dog storartet.«

Og nægtes kan det ikke, at der trængte en Lyd ind til os, som om samtlige Gaardens Landbrugsmaskiner var i fuld Virksomhed.

Sandt for Dyden, jeg blev uhyggelig til Mode ved denne infernalske Larm lige midt om Natten eller endog over Midnat. Et sært Indtryk gjorde det selvfølgelig paa alle Gæsterne, men dog ikke i nogen kendelig Grad; — de havde hørt denne Lyd før dør paa Pladsen; mange af de fremmede lod endogsaa til at være helt fortrolige med den.

»Men hvordan gaar dog det til?« spurgte jeg hviskende min Vært.

»Aa, det er saadan — saadan — — ja det er slet ingen Verdens Ting, Hr. Mørck. — Bryd Dem ikke om det.«

Det var en net Forklaring, tænkte jeg, men maatte i alt Fald indtil videre nøjes med den.

Chikanøse Damer, brovtende, pralende og bandende Herrer, Spøgeri og Djævelskab i Udhusene — hvem kunde vide, om det ikke ogsaa huserede i Stuehuset — — Jo, det var en dejlig Kondition, jeg dør var kommen i. Og den sølle, pur unge Seminarist var maaske knapt fri for at have en Taare i Øjet.

Efter nogle Minuters Forløb var alt igen stille nede i Laden. De ukendte Kræfter, der sled i Maskinerne, blev snart ked af det Mas og gik til Ro. Og det samme gjorde jeg, da de lidet tiltalende Gæster langt om længe bekvemmede sig til at stikke af.

Altsaa, jeg kom da i Seng, dog ikke for at sove, men for at spekulere, granske og overveje. Alt dette her var endnu ikke forekommet i min Praksis — og jeg var dog nylig udgaaet fra et pænt Seminarium og med første Karakter. Skulde man saa ikke være vel rustet mod alle Livets Eventualiteter, bekvem til at klare sig i alle Livets Tilskikkelser. Jo, jo! Men alligevel — jeg var det nu ikke. Baade det ene og det andet, men særlig Lydspøgeriet kribledede i mig. Jeg sov

ikke stort, og det spøjte dog ikke mere — den Nat.

Næste Dag brændte jeg endnu af Begær efter at faa noget mere at vide om dette besyn-
derlige Lydfænomen; men jeg kunde ikke faa
mig til at spørge Hr. Ludvigsen videre om det.
For strengt taget kom det jo ikke mig ved.

Saa gik den Dag, Aften og Nat med, og
jeg hørte ikke Lyden tiere. Det maa være Drøm-
meri, tænkte jeg nu. Jeg var endog glad ved,
at jeg ikke havde taget mig for at agere utidig
nysgerrig. Og jeg gik i Seng igen uden at tænke
videre over den Sag.

Men Pokker staa i det. Ud paa Natten
vaagner jeg — og da er det det samme igen.
Alle Maskinerne snurrer og larmer der nede, saa
man gerne kunde blive rundtosset over at høre
paa det. Lyden var ikke til at tage fejl af. Jeg
kunde tydelig skelne Larmen af de forskellige
Maskiner, navnlig af Rensemaskinen. Denne af-
skyelige, klaprende, hamrende Lyd var mig og-
saa vel bekendt fra mit Hjem, hvor jeg selv i
flere Aar havde deltaget i saadant Arbejde.

Hvad i al Verden kunde dog dreje disse
tunge Maskiner rundt og det i en saadan Fart?
I Nat var det da ikke Prangerens hæslige Eder,
der satte Mørkets onde Aander i Aktivitet. En
halv Times Tid blev det ved, formoder jeg. I
hvert Fald noget længere end den første Nat.

Saa var det atter forbi. Lige i et Nu stoppede alle Maskinerne.

Jeg bad en Bøn til den Herre Jesum, læste mit Fadervor og faldt atter i Søvn. Bønnen styrker.

Den paafølgende Dag *maatte* jeg i Lag med Proprietæren. Han søgte først at sno sig fra det ved Udflugter; men da det ikke nyttede, fortalte han følgende:

»Ser De,« sagde han, »den Lyd har vi hørt her paa Gaarden, saadan af og til, i henved 4 Aar. Før den Tid tror jeg, ingen hørte den. Den refererer sig ikke til nogen bestemt Hændelse eller Begivenhed. Ja, ja, der døde en gammel Røgter det Aar. Af Tæring døde han. Men det er s'gu'nte ham, der nu gaar og blærer sig med sin Styrke, for De kan tro, han var ellers en slatten Svend at se paa, de sidste Aar han levede. Saa skal han da være bleven en anderledes Karl nu. Nej ser De, det er s'gu'nte saadan noget; nej det er »*Blodet*«. De forstaar nok — saadan Blodet . . . Det er jo let at begribe. For der gaar s'gu ingen Maskiner rundt alligevel. Ikke ud af Flækken. Det var ikke saa vel, at usynlige Tjenestefolk kunde tærske Avlen af for en eller skære Hakkelserne og rense Kornet. Det var billige Folk at holde. — Nej ser De, jeg har tidt taget en Lygte i min Haand og gaaet ned og lukket Ladedøren op . . . listet

mig lige saa stille hen til den. Men saa saare Døren er oppe, saa standser s'gu hele Moleviten. Og ikke et Hakkelsestraa er skaaret mere end det, der var i Forvejen, selv om ogsaa Hakkelseværket har gaaet i susende Fart en halv Times Tid. Nej, det *er* s'gu Blodet.«

Det var Forklaringen. Den skulde jeg nok blive klog af.

Jeg var der kun et Aar. Saa takkede jeg min Gud, at jeg kunde slippe derfra igen. I det Aar hørte jeg Lyden utallig mange Gange. Snart varede den kun nogle faa Minuter, snart over en halv Time; aldrig hele Natten. Og den var ikke altid lige stærk. Der var Aftener eller Nætter, da jeg kun hørte en enkelt Maskine arbejde en Del af Tiden; saa kunde de andre stundom træde til lidt efter lidt.

Nogle Gange gik jeg selv derned, naar Lyden hørtes; men aldrig fik jeg noget at se. — Ludvigsen mente som sagt, at det stammede fra Blodet; *jeg* tror nu fuldt og fast, at denne Lyd stammede fra *Djævelen*.«

— »Neh, neh, neh! min kære Hr. Mørck, deri tager De schu fehl; der Teufel har bestimmt was andet at bestille, end at dreje Hakkelsemaskinen rundt bei Nacht. Konnte man ham *da* anbringen, den garstige Kerl — det var schu lige til ham. Ha, ha, ha!«

»Spot ikke, Hr. Richter. — — —

Nu, ja, saa kunde jeg for Resten lige saa gerne fortælle Dem en anden om ikke lignende Historie med det samme. Det er om

»*Forbrand*«.

— »Ah, Vorkrand! -- wenn det brænder aff vor Tiden. Den er schu nok god.«

»Jeg har en Farbroder, der er Gaardmand paa Himmerland. Hos ham var jeg i Besøg i Sommerferien 1886, og det er ham, der har fortalt denne Forbrand-Historie. Jeg maa altsaa udtrykkelig bemærke, at hvad jeg nu vil fortælle om, det har jeg ikke selv oplevet, men jeg har det kun fra ham, hvem jeg dog anser for et sikkert Vidne, for han er en *troende* Mand.«

— »En troende Mann; ja, saa er han schu nok god — — Schwerenoth!«

»Jeg forstaar Dem ikke ganske, for jeg har ikke lært andet Maal end mit Modersmaal; — Gudskelov! Men det er nu lige meget. Farbroders Beretning lyder da saaledes:

En Morgenstund i December 1885, altsaa Aaret før jeg var der, gaar han ud af sin Gaard og op til Samlingshuset for at hente en Sangbog, han havde glemt deroppe Dagen i Forvejen. Dette Hus ligger paa en Bakke, hvorfra er en vid Udsigt Syd paa. Pludselig ser han,

at der er Ildebrand ovre i Vistorp, en Fjerdingvej borte. Han kender Gaardene saa nøje derovre og skønner straks, hvilken Gaard det er. Luerne slaar allerede oven ud af Taget, og Røgen hvirvler højt op i Skyen. Om et Solblink i en Rude kan der altsaa paa ingen Maade være Tale. Det var Frostvej med klar Luft.

Imidlertid var der snart flere, der opdagede Ildebranden ovre i Nabobyen, og lidt efter lidt stimlede de fleste af Byens Folk sammen paa Bakken. Der blev holdt Raad om, hvorvidt man skulde ile til Brandstedet. I lige Linie var der næppe en Kvartmil derover, men for at komme dertil, skulde man en lang Omvej, da der var en Aa imellem Byerne.

Ilden greb stadig mere om sig, kunde man tydelig se; i Førstningen brændte det kun i østre Ende af det temmelig lange Stuehus, nu var snart hele Bygningen omspændt af Luer. En lang, hvid Mur med en Mængde glorøde Vinduesaabninger og et Virvar af Flammer ovenover.

Man blev enig om ikke at tage af Sted. Inden man kunde naa at komme derover, maatte Gaarden jo være fuldstændig nedbrændt.

Men saa paa en Gang, eller maaske rettere sagt lidt efter lidt, forandrer hele Skuet sig paa en ganske mærkelig Maade. Først ser man Ilden sagtne lidt over hele Gaarden, og saa — ja det er det ubegribelige ved det — saa *skifter hele*

Branden Plads; Ildfænomenet forlader Gaarden, der nu atter ses ubeskadiget, og driver Øst paa, bestandig mest lysende forneden og røgagtig foroven. Det hele drev bort som en underlig Sky, der Tid efter anden fordelte sig højt oppe over Vistorp Kirke. Efter en Times Forløb var alt forbi. Baade Ilden og Røgen var forsvunden; men Gaarden stod paa sin Plads, som om intet var hændet.

Samme Eftermiddag gik en Mand over til Vistorp for at erkyndige sig nærmere om Sagen. Der kendte imidlertid ingen noget til den gaadefulde Ildløs. Hverken i selve Gaarden eller andre Steder i Byen havde man bemærket det allerringeste, der kunde forveksles med en Gaardbrand.

— Hvad var nu det? Var det en ganske almindelig *Luftspejling*, et Fata Morgana? Det lignede i hvert Fald ikke et saadant. Tilmed kunde de lavere Luftlag næppe være synderligt opvarmede en kold Decemberdag, og Synet viste sig heller ikke som et omvendt Spejlbillede i Luften men som et retvendt Billede nede paa Jorden, i alt Fald i Førstningen.

Jeg har nu fortalt Dem Historien, saaledes som min gamle Farbroder har meddelt mig den, og har kun det at tilføje, at Gaarden i Vistorp virkelig brændte nogle faa Maaneder efter. Ilden

opkom i *østre* Ende af Stuehuset, i Bryggerset, og herfra forplantede den sig videre mod Vest, saa hele Gaarden nedbrændte. Min Farbroder saa' ogsaa den sidste, virkelige Ildebrand, og han paastaar, at Synet var ganske det samme som første Gang, det vil sige i Begyndelsen af Branden. Afslutningen blev helt forskellig.

Om Doktoren eller nogen anden af de Herrer kan fremkomme med en fyldig Forklaring paa dette Syn, det ved jeg ikke, men jeg tvivler dog. Et fysisk Fænomen var det næppe, snarere *Guds Finger* . . . Og minder ikke denne Tildragelse os levende om Ildstøtten og den brændende Tornebusk i Ørken. For Mose saa' det ud, som Busken brændte, men alligevel blev den ikke fortæret. Det var Gud selv og ikke en Ildslue, der var inden i den. — Den Forklaring tror jeg paa.«

»Og jeg skal ikke gøre Dem den stridig — hvad Ildstøtten og Tornebusken angaar,« faldt Doktoren nu ind. »Men jeg vilde helst holde mig til de dagligdags Fænomener; de bibelske ligger mig for højt.

Vi har nu hørt Beretning om en imaginær Dame og en dito Ildløs, der blev set af en Mængde Mennesker ved højlys Dag, i vaagen Tilstand; og vi har hørt en Fortælling om arbej-

dende Maskiner, der alligevel ikke udrettede det allermindste, og hvis Lyd hørtes af et helt Aftenselskab . . . Sansebedrag altsammen — ikke Vrøvl og Sludder; det være langt fra.

For 20 Aar siden, mine Herrer, vilde man ganske ohne weiter have sagt: dum Overtro, ikke et sandt Ord i det hele, sligt forekommer ikke uden i Ammestuerne og enkelte overspændte Romaner. Den Gang kendte man nemlig ikke de *hypnotiske Fænomener* og hvad, der staar i Forbindelse med disse. Man vidste heller ikke den Gang, det man nu ved, at vor *Bevidsthed* er et uudgrundeligt Dyb, der endog stundom kan vise sig som en Flerhed i sine Ytringer. Videnskaben er nu villig til at indrømme, at vi Mennesker mangel Gang er i Stand til at se uden Øjne og høre uden Øren, nemlig i hypnotisk og clairvoyant Tilstand.

At benægte alt, hvad der kaldes Spøgeri, Syner og Varsler, er ikke videnskabeligt længere; for en Snes Aar siden var det aandrigt, nu er det dumt at udle alt dette som taabeligt Opspind. Fænomenernes Realitet er nu en uomstridt Kendsgerning, der helt ud vedkendes af talrige ansete Videnskabsmænd, særlig i England og Italien. Mænd som Oliver Lodge, Alfred R. Wallace, Sir William Crooks, Lombroso og Schiaparelli er absolut overbeviste om den Slags Fænomener. Og et uhyre Materiale af velsigtede Beretninger

herom er allerede fremlagt for Offentligheden af det britiske »Society for Psychical Research«, hvis talrige Medlemmer indbefatter en Række af Englands bedste Navne.

Men lige saa urimeligt det nu er at ignorere alt, hvad man før henkastede som utaalelig Overtro, lige saa urimeligt er det efter min Mening at gøre det til objektiv Virkelighed; for det er det ikke. Hr. Mørcks Fortællinger illustrerer dette Forhold særdeles godt. Hakkelsemaskinen arbejder med fuld Kraft en halv Times Tid, og saa skærer den dog ikke et eneste Straa over. Gaarden brænder i lys Lue og bagefter er den aldeles uskadt. Bevisligt er det hele altsaa kun Sansebedrag eller Indbildning, *subjektiv Forestilling og ikke objektiv Virkelighed*. Det er utvivlsomt et Faktum, at vedkommende Personer har været hallucinerede paa den foregivne Maade, at Fænomenet i Øjeblikket har foresvævet dem som Virkelighed; og det er lige saa utvivlsomt, at deres Bevidsthed har skuffet dem med imaginære Indtryk.

Til dem, der mener, at vi her staar overfor mirakuløse Foreteelser, til dem siger jeg: *Gaa saa hen og fotografer saadanne Syner og fonografer saadanne Lyde, saa skal jeg være villig til at se mig om efter en anden Forklaring*. Før ikke. For jeg indrømmer, at fysiske Apparater ikke er udsatte for Hallucinationer.

Og jeg indrømmer ogsaa, at det er ret underligt med disse saakaldte kollektive Hallucinationer eller Smitsoter paa Sansebedragets eller Indbildningens Omraade. Men det er en vitterlig Sag, at de eksisterer. Middelalderens Flaggellanter, Tarantel-Dansere og religiøse Sværmere, kort sagt alle Aandsforvildelser i Fortid og Nutid, maa henføres under denne Kategori; og det er en maadelig Hypnotisør, der ikke paa *en Gang* kan bibringe *flere* af sine Medier saa en, saa en anden ravgal Forestilling, f. Eks. at de ser en vældig Ildløs eller hører en Mængde Maskiner arbejde. Saadanne *Suggestioner* eller Indskydelser er ubegrænsede.

Man kunde nu indvende, at under en Akt som den før omtalte Brand af Paradishuset er der ingen Hypnotisør til Stede, som suggererer Tilskuerne at se en uforbrændelig Dame spadserende omkring i Ilden, og at Tilskuerne slet ikke er i hypnotisk Tilstand. Hvem ved? svarer jeg. Hvem ved, hvilken Rolle Landmaaleren, sig selv ubevidst, har spillet der paa Pladsen? Er ikke *alle* Mennesker mer eller mindre Hypnotisører, mer eller mindre i Stand til at suggestionere andre Folk ved mangfoldige Lejligheder.

Vistnok ingen Steder i Verden præsenterer de hypnotiske Virkninger sig saa storslagne og forbløffende som i Indien, *Fakirernes* Land. Men

ikke destomindre er Ligheden mellem de indiske Mirakler og vore hjemlige Fænomener umiskendelige. Jeg skal tillade mig at anføre nogle af disse Vidunder-Fortællinger efter Dr. Hensoldt i »Arena«*), og det maa bemærkes, at Doktoren selv er Øjenvidne.

En Mængde Mennesker staar og ser paa, at følgende finder Sted, og det ved højlys Dag midt paa et Torv eller en anden fri Plads: Fakiren holder i sin venstre Haand et vældig stort Lerfad omtrent halv fuldt af Vand. Den højre Haand strækker han i Vejret. Publikum kan staa tæt omkring ham og bevogte ham paa alle optænkelige Maader. Lidt efter lidt svinder Fadet ind og formindskes stadig i Størrelse, indtil der efter 1--2 Minuters Forløb hverken er Spor af Fad eller Vand tilbage. Saa begynder Fadet igen lidt efter lidt at vokse sig stor. Tilsidst maaler det sine 12 Tommer i Diameter og er nu fyldt med Vand lige til Randen! — Mange Gange har Doktor Hensoldt set dette foretaget, og en Gang stod han saa nær ved Fakiren, at han næsten berørte ham.

Ved andre Lejligheder lader Fakiren en Kokosnødskaal, som han holder frit ud paa Enden af en Stok, blive *hængende i Luften* ved forsigtig

---

*) Kringsjaa 1894.

at trække Stokken til sig, eller han hælder en halv Snes Spande Vand ud af en eneste Skål.

Endnu mere overraskende er dog det bekendte Mangokunststykke. Dette skildrer Dr. Hensoldt paa følgende Maade: Paa Torvet i Agra var forsamlet 250—300 Mennesker omkring en Fakir. De stod i en Kres rundt om, dog ikke nærmere end ca. 125 Fod. Han gravede saa et 6 Tommer dybt Hul i Jorden og lagde deri en af disse temmelig store Mangofrugter. I Løbet af 5 Minuter fremvoksede nu et Mangotræ af — 50 Fods Højde! Det voksede egentlig ikke frem, men udfoldede sig snarere som en skyagtig Masse. Træet var tilsidst fuldt udviklet, bar Blade og Frugter, men saa' dog lidt underlig spøgelseagtigt ud, idet Bladene hang ubevægelige, stive som Pinde, i Luften, og Træet ingen Skygge kastede. Ved at gaa nærmere hen imod Træet, fordunkledes det kendeligt, indtil det i en 30 Fods Afstand helt forsvandt. Det samme indtraf, naar Doktoren gik for langt udenfor Kresen. Og den Erfaring gjorde alle Tilskuerne. Kun paa en vis Afstand saas det med fuld Klarhed. Og da en Tid var gaaet, forsvandt Træet sporløst, ogsaa paa *den* Afstand. Fakiren gravede atter Kernen op af Jorden — den havde selvfølgelig ikke en Gang spiret. Et Par Englændere, der kom til Stede, *efter* at Kunststykket

var begyndt, fik intet at se. — En anden Gang taalte Træet meget godt, at Tilskuerne skiftede Plads. Ja det var endog saa »korporligt«, at Doktoren klatrede flere Fod op ad dets Stamme! —

Det var en lille Mundsmag af indisk Fakirisme.

Efter hvad der i den nyeste Tid berettes, skal man nu have forsøgt at fotografere et saadant Skuespil; men Kunststykket kunde ikke staa for Prøven — det hele var kun en Syns-Hallucination.«

»Et afsluttende Indlæg,« brummede Prokurator Lynggaard, idet han strakte Benene djærvt ud fra sig og lænede sig tungt tilbage i Stolen med Overkroppen. I den Stilling saa' den gamle Brumbasse helt imponerende ud. »Spøgelsehistorier har vi nu faaet nok af og af Forklaringer eller Teorier Guds Velsignelse at vælge imellem: Sansebedrag og Hallucination, Suggestion og Hypnotisme, Tankeoverføring og Dobbeltbevidsthed fra een Side, Djævlens i egen høje Person fra en anden . . .«

»Ja, Hr. Prokurator Lynggaard,« bemærkede Lærer Mørck stilfærdigt, »med Deres Tilladelse tør jeg nok gentage som min aldeles uforgribelige Mening, at dette Tøjeri hører Djævlens til, for han er en Løgner og Løgnens Fader.«

»Aa De med Deres fordømte Djævel! Hvad

Fanden skulde den Djævel gaa og lave saadanne Historier for; dem profiterede han jo ikke en Døjt ved. Og tilmed er De ikke konsekvent. Er det kanske Djævlén, der spøger med Hak-kelsemaskiner og Tærskéværk og »Guds Finger«, der laver Forbrand? For det sagde De jo. Nej, min gode Hr. Mørck — man kan ogsaa gøre en Skælm Uret. Og hvad Doktoren, vort særlig sagkyndige Medlem, angaar, da er hans Paa-stande endnu mere taagede. Fænomenerne er *virkelige*, hævdede han, subjektivt virkelige, men objektivt uvirkelige. Det er haard Kost for en gammel tandløs Prokurator! Maaske det passer i Medicinen, i Juraen er der kun een Virkelighed. Vi Jurister skælner saaledes aldrig mellem en subjektiv og en objektiv Kæltring.

Doktoren hævder, at en hel Hob Spøgeri beror paa Hallucinationer; men *hvordan* opstaar saa de, *hvad* skaber disse Forestillinger om os helt ubekendte Ting, og er denne hans Paastand nu en virkelig Virkelighed eller er *det* ogsaa kun en Tanke-Hallucination, kan man lide paa ham eller ikke? — Se der staar vi. Nej saa hellere foreløbig nøjes med at sige som vor Ven Richter: wunderlich, wunderlich! — — *Det hele gaar uden al Tvivl naturligt til og er ret beset langt mindre mystisk end Videnskabens saakaldte Forklaringer*, kun ved vi endnu ikke hvorledes. Men hvor mangfoldige Kræfter findes vel ikke endnu skjulte

for Videnskabens Blikke i Naturens mægtige Rige — — Puh! — — Skaal, de Herrer, og Tak for i Aften!«

— Dermed endte det tredje og sidste Klubmøde. »Aurora« fik ikke nogen lang Levetid; men skal Klubben opstaa paany, hvad ikke er umuligt, vil det blive under Navnet: »Dagens Lys«. —

MADS LAUSTENS GENFÆRD

»There is mystery in all things and in all beings; —
in star and atom — in ocean and dew-drop . . . Not a world
exists in which there is not mystery.«

Sir John Davies.

I.

Skovdal er en Fiskerby Pokker i Vold helt ude ved »Vesterfjord«. Det er en forskrækkelig Afkrog, men alligevel gaar der en Vej dertil. Langt ud over Heden, en god stiv Mil, saa til højre ned mellem Fjordbakkerne, ud og ind som Kong Volmers Bag, i Flyvesand til Vognnavet — og saa er vi i Skovdal. Med et Par stærke Stude for Vognen kan man i Mag køre derud paa 2, højst 3 Timer. Med Heste for tager det nok saa lang Tid; — de træder dybere ned i Sandet.

Men er man til Fods, falder Vejen meget lettere, for saa kan man komme neden om »*Liren*«. Saadan kalder Himmerboerne deres Bakkeskrænter derude i det yderste Thule. Paa Dan Mikillates Tid kaldte man jo enhver stejl Bjergside for en Hlid, og det har man endnu ikke glemt herude ved Vesterfjord.

Vi gaar altsaa under Liren eller Hliden henad

Gangstien, for Vej er der ikke Spor af, stadig Vest paa. Langs Foden af de stejle, forrevne Fjordbakker snor den mørke Sti sig i de mest lunefulde Bugtninger, snart dyb og nedtraadt, snart tabende sig i Limfjordens sandede Strand. Den er ikke ulig en Hugorm, der bugter sig ud og ind mellem Lyngtuerne i Heden.

Er det Magsvejr, »viser æ Fyuer int det hvide ud aa æ Øuen«, som Sallingboerne siger, men naar »æ Uel ligger i æ Skorp aa æ Waand, med æ Haal i æ Mund«, saa er der Leben ude paa »Fyurin« eller »Wannæ«, hvilket sidste Udtryk i Almindelighed foretrækkes af Himmerboerne. »Vi mangler aldrig Penge, vi har jo Wannæ«, plejer de at sige med en vis Stolthed. Og sikkert er det, at paa mange Steder er Vandet ikke saa lidt mere værd for Kystboerne end Landet.

Derude myldrer det med Fiskerbaade, sorte, hvide, røde, grønne, men alle omtrent af samme Størrelse og med en Rigning, der er ligesaa konstant for Skudernes Vedkommende som Islænderen og Sydvesten for Besætningens. Over det glitrende Fjordspejl høres dæmpet Praten blandet med grovkornede Vittigheder. Inde i Fiskerlejet er det næsten mennesketomt. Kun Kvinder og Børn — de sidste i et rigeligt Antal — holde til derinde en saadan Dag.

Men hvor er Fiskerlejet? Vi maa længere

frem endnu, hen forbi Skrænten med de mange terrasseformigt slyngede Smaastier, saa kommer der en lille, trang Dal, en Kløft, som Vandløbet for Aartusinder siden har udhulet i de stejle Brinker. Her ligger det første af de mange smaa Fiskerhuse.

Vi drager forbi det.

I Døren staar en bararmet, sværlemmet Kone, udenfor Døren en barbenet, lang opløben Tøs og gnaver paa en uvasket Gullerod. Her hedder det nu ellers »Muerud«. Det lugter svært af fersk Fisk og raadden Tang. Under Tagskægget af Huset hænger en lang Række dinglende Rødspætter. De spæger deres tynde Kroppe i det flimrende Sollys. Over Møddingen, mellem Køkendøren og Svinestien, er spændt en Snor til Sildenes Bekvemmelighed. Nogle hænger med overskaaren Strube og Hovedet opad, andre med gennemprukken Hale og Hovedet nedad. De klasker idelig sammen med de blanke Sider, og Øjnene ser saa røde og forgrædte ud, som om de sørgede over Jordelivets Forgængelighed.

Fulgt af de indfødtes undrende Blikke og en lille hjulbenet Køters arrige Bjæffen drejer vi af fra Stien, op ad Skrænten og er saa i noget, der nærmest maa kaldes en Urskov — i det smaa. Det er et uigennemtrængeligt Krat, der naar en voksen Mand til Bæltestedet, højst til Hagen. Det bestaar af Eg, Bøg, Bævreasp og vilde Roser

i broget Blanding. Tæt og forviklet er det som et Tjørnehegn, urgammelt som dets brune Nabo Heden. Aarhundreders Rusk og Slid har det døjet, og det har trodset de barske Vinde maaske lige siden vore Fædre, Vikingerne, færdedes derude i Fjorden paa deres forvovne Tog til de fremmede Strande.

Atter en dyb Kløft imellem furede Sandskrænter og en Fiskerbolig i dens Skød, saa igen en Brink med alenhøj Egepurre, klappet hen ad Jorden, som klippet med en Saks. *Der* bagved kommer endelig Byen, Fiskerlejet Skovdal, i Bunden af en betydelig rummeligere Dal.

Oppe fra Toppen af Fjordbakkerne ses den som i Fugleperspektiv: ind ad Landet til enkelte hele og halve Gaarde, ude paa Odden, hvor der næppe er »Fuglsføde til en Faaremund«, lutter Smaahuse. Odden strækker sig en lille Kvartmil ud i Fjorden, og trindt omkring er den indfattet i en Ramme af skinnende hvidt Fjordsand. Hverken Hjælme eller Marehalm kan bjerge sig i det løse Sand.

Noget inde i Dalen i den største af Gaardene boede min nye Ven, *Mads Lausten*. — Ikke at forveksle med Mads Lausten ude paa Tangen eller Bette Mads nede i Skaldal. De Folk var slet ikke af den Familie, og de levede *kun* af »Vandet«. Vor Mads Lausten var tillige Jorddrot og en velhavende Mand. Ved Siden af ham

var de andre to Madser nogle rene Ubetydeligheder.

Den første Gang, jeg kom i Mads Laustens Gaard, var i Juli 1800 og — ja det kan vel i Grunden være ligegyldigt, hvad Aar det var. Jeg botaniserede en Smule og havde drevet den af om Formiddagen nede under Liren. Sulten og tørstig søgte og fandt jeg et udmærket Bedested hos Mads Laustens i Skovdal. Siden har jeg været en jævnlig Gæst der i Huset. Det var rare Mennesker, baade Manden og Konen.

Som sagt, det var en Dag i Juli Maaned. Hele Fiskerlejet laa badet i glohedt Solskin. Oppe fra Toppen af en Bakkeknude kunde jeg se ned i Madses Gaard. Dernede stod en aldrende Kone og var i Færd med at hejse Vand op ved Hjælp af Brøndvippen. Fra mit ophøjede Stade kunde jeg endog kige lidt ned i begge Skorstenene paa Rollingen.

Jeg kravlede ned ad Skrænten. — Den Plasken med klart Kildevand kunde jeg ikke staa for. —

Midt i Gaarden laa en omhyggelig plejet og opsat Mødding — Hedeboerens Stolthed og bedste Klenodie. Mellem den og det smukt tavlmurede Stuehus stod Brøndvippen.

»Hvor er det her Menneske fra?« spurgte Konen lidt undseligt, idet hun hev nok en Spand

krystalklart Vand op af den stensatte Brønd. Saa sagde jeg hende det, og dermed var Bekendtskabet gjort.

»Vor Mand er da inde. Jeg tykkes, De skulde se ind til ham. Nu gaar jeg den anden Vej gennem Frammerset.«

Jeg gik ind ad den rødmalede Gangdør. Ved Hjælp af Brunrødt og Kærnemælk faaes en taalelig holdbar Farve til Vinduer og Døre. Det nøjedes man altid med i forrige Tider.

.Inde i Stuen traf jeg straks Mads. I Mod-sætning til hans trivelige, noget vel tøndeformede Hustru var Mads Lausten en grumme høj og spinkel Mand. Han saa' ligefrem sygelig ud, og dygtig hen ad Aarene var han ogsaa. Klæderne hang og daskede om ham; der var ikke rigtig noget indenfor til at fylde dem ud med. Ærlig og ejegod saa' han ud. Det milde og venlige i Blikket dulgetes ikke ved, at Øjnene laa dybt inde i deres Huler i samme Grad, som Kindbenene stod truende frem i det magre, kantede Ansigt.

Mads var plaget af Stakaandethed, derfor snappede han altid saa sært efter Ordene. Og saa var de Hoste ogsaa slemme ved ham. Han kunde ikke rigtig »komme under dem«, sagde han; »det er til sine Tider, som de skulde krænge mig, det hæslige Pati«. I Dag var Hosten nu ikke værst, men »imod andet Vejr, saadan i Følge-

skab med Jegten, saa er de ellersen ikke at takke Gud for«.

Nu skulde hans Kone først lave Tykmælk til, det læskede saa godt for Tørsten, og saa vilde han imens gaa ned til de rigtige Fiskere og faa Hold i nogle gode, ferske Aal. Dem skulde vi saa have stegt bagefter.

Alene i Stuen fik jeg god Lejlighed til rigtig at se mig om derinde. Der var virkelig hyggeligt i Mads Laustens Dagligstue. Det lange, umalede Fyrretræs Bord var skuret snehvidt og Bænkene lige saa. Møbler var der just ikke mange af, og dem der var, saa' lidt bedagede ud. Ved den ene Sidevæg stod en stor, lyseblaa »Halvkiste« (Klædekiste) med cinnoberrøde Bogstaver og Taltegn paa samt svage, temmelig mislykkede Forsøg i Retning af at fremstille Roser og Tulipaner i samme Lød.

Lige over for stod en mørkegrøn Dragkiste med gabende Nøglehuller. Den var ikke pæn, endda der var udskaaret Tværriller i den øverste smallere Skuffe. Ovenpaa Dragkisten var en hel lille Butik. Der stod pæne Kaffekopper radvis, Messing Lysestager parvis, Sukkerskaal, Kagefad og andet mere stykkevis. Endvidere fandtes der en ældgammel Bønnebog i Svineskind, Nye Testamentet i Kalveskind og Fru Thaarups Kogebog uden Skind. — Gamle Maren Lausten var baade religiøs og huslig.

Henne i Krogen var ophængt et »Tablet«. Det vil sige en lille trekantet Etagere med 3—4 Rum i, det ene oven over det andet, bestandig smallere op ad. Her fandtes en Krukke med »Hoppedeldog«, en Flaske med Skorpionolie og et rent Utal af Hostedraaber og »Mæggsture« for Madses syge Bryst. Det var som et lille Husapotek.

Kakkelovnen, en gammel svensk Bilægger, var heller ikke uden Interesse. Paa den læste man: »Fossums Werck. 1818.« Paa Sidefladen saas i plump Basrelief en ældre, skaldet Herre med snoet, bølgende Skæg, der flagrede vildt efter ham. Han ligger magelig bagover i en norsk Kabriolet, eller maaske det er en romersk Gig, og slaar Smæld med en lang Kanepisk. Forspandet, et Par vælige andalusiske Gangere, stamper prustende af Sted med vidt udspilede Næseboer paa skraa op ad en forvreden Klodesky.

Senere fortalte Maren mig i en ærbødige Tone, at disse Figurer skulde forestille Eliæ Himmelfart. Ovenpaa Kakkelovnen var store, massive Messingkugler og en flad Ramme til at tørre Malt i.

Paa Væggen over Halvkisten red Bonaparte paa en mælkehvid Hest med engliseret Hale, der slog Hjul som en Paafluglesvans. Dette heroiske Stykke havde kun kostet Mads Lausten 4 Skilling. Han havde for mangfoldige Aar siden

købt det af en Pjaltkræmmer. Og saa fik hun endda »Ribals Vise« oven i Handelen.

Over Bordenden hang i Glas og Ramme en Butiks Ligkrans af den uforgængelige Slags. Den var af blank Staaltraad, der snoede sig i Bugter og Tunger, rigt besatte med sorte og hvide Glasperler. — Til denne Krans knyttede sig dyrebare Minder for de gamle Folk. Den havde i sin Tid ligget paa deres eneste Søns og eneste Barns Baare. Indeni læste man ogsaa, sirlig prentet, følgende Vers, der kan tjene som en Prøve paa himmerlandsk Poesi:

»Tunge, mørke, alvorsfulde Stund!
Da vi ved din Baare staa og græde;
For dit Øje lukte sig i Dødens Blund.
Gravens Hymne om dig nu med Sorg vi kvæde.

*

*

*

Men naar Zephyr Vinden atter om din Isse vifter,
Tiden da med Evigheden i Guds Rige skifter.
Da vil Engleskaren dig saa mildt og blidt beskue,
Og dit Hjerte staa af evig Fryd i Lue. —

Prentet og digtet af *Anders Vinderup*.«

Men, o Skæbne med din blodige Ironi! Oven over dette dybtfølte Gravvers havde en letsindig Haand ophængt et andet Skilderi, der forestillede — fire stærkt nedringede unge Damer med svulmende Barme, smækre Midier og sminkede Kinder. Det var forvist ikke den i saa skønne og poetiske

Udtryk besjungne Engleskare, der »mildt og blidt beskuede« den salig hensovede. De strittende Krinoliner à la mode de Paris i Aarhundredets Midte talte ikke saa lidt for, at det snarere var affalmede Pariser Grisetter.

Og gamle Maren betroede mig da ogsaa, at det øverste Skilderi en Gang var blevet ophængt af deres Tjenestepige og Plejedatter. Hun havde faaet det af en Skræddersvend. Men Verset det var skrevet af den gamle Degn i Lystrup. Han var saa belæst og saa svær til at digte. De sagde, at ikke én af Præsterne her i Herredet kunde maale sig med ham. — »Vor Mand gjorde saamænd to ærlige Plovbed for det Vers, og det var det ogsaa værd mellem Brødre. — Ak, ja!« sukkede den gamle Kone, »havde vi endda nu haft ham igen, ham vor egen Niels. Mads begynder at sætte svært af. Hvem ved, naar Vorherre tager ham. Han er allerede saa stakaandet, at han døjer med at hejse Vand op til Kreaturerne og saa glemsom, at han knap kan huske fra hans Næse til hans Mund — han, som forhen var saadan en svær Mand i alle Maader. Ak, Herregud!« —

Imidlertid kom Mads hjem med Aalene, og kort efter blev der rettet an for os alle tre. Stegte Aal med ny Kartoffler — første Gang i dette Aar; derfor var de ogsaa saa »nydelige«, som Maren udtrykte sig.

— »Ja vi læser nu ikke til og fra Bords her i Huset,« sagde Konen; »men det er maaske alligevel forkert, for nu er der jo saa mange, der begynder med det her paa Egnen.«

»Aa ja — saamænd!« bemærkede Mads tvivlraadig, snappende efter Vejret. »Men jeg tror nu alligevel ikke rigtig paa, at Vorherre han er den Mand, der skulde misunde os en Skefuld Mælkegrød til vor Nadver, selv om vi ikke holder Bordbøn til Hverdagsbrug, saadan som de hellige. Du maa tro, Maren, at han har givet os sine Gaver, for at vi maa nyde dem, og ikke for at vi skal gøre Kredenser for ham til enhver Tid. Saadan er Vorherre vistnok ikke. Det har da hidtil været min Tro.«

»Mads, Mads, hvad tænker du paa! Du har nok ikke hørt, hvad vor nye Præst siger. — Se, vor gamle Præst — det var ellersen en skønne Mand og saa god ved de fattige og de syge — han sagde nu altid, at Vorherre var saa grusselig god og saa kærlig mod os Menneskebørn; men« — her sukkede Maren dybt og dukkede med Hovedet — »men, efter hvad vor ny Præst siger, saa gaar det nok ikke saadan til — — Hm — — Herregud! — — Hvem skal vi nu tro af de to Præster?«

»Ja, hvem skal vi tro?« sukkede Mads ogsaa.

II.

Af og til besøgte jeg mine nye Venner i Skovdal.

Det var kendeligt, at Marens Skrupler i Henseende til det religiøse, brændende Spørgsmaal voksede for hvert Besøg. Nu gik hun stadig i Kirke til den nye Præst, og hver Gang, hun kom hjem, følte hun sig saa skrækkelig forpint og forskræmmet. Hun læste vel flittigt i Bønebogen; men alligevel — hendes Salighedsudsigter blev ringere Dag for Dag. Hun var ofte lige ved at fortvivle over Stillingen. Dertil kom saa hendes Bekymringer for Mads. For det var tydeligt, at hendes kære Ægtefælles Helbred aftog i samme Grad, som hendes Skrupler tiltog.

»Ja, nu er det rent skidt med vor Mand,« ytrede den stakkels Kone sørgmodigt, da jeg en Gang i Foraarstiden, Aaret efter mit første Besøg, kom ind til Familien. Nu maatte Mads stadig holde Sengen. »Ak, ak! bette Mads, hvordan

skal det gaa mig, naar jeg nu skal til at af med dig? Jeg forstaar det ikke.«

»Du skal — gifte dig igen — Maren,« gispede den syge Mand inde i Alkovesengen.

»Ja, du siger det nok, bette Mads; men det er ikke saa lige en Sag. Til Mortens Dag fylder jeg de 65, og Husene »ligger paa Jorden«, og ingen Tørveskær til Gaarden og en Fjerdingsvej til Kæret, og . . . . .«

»Lidt bedre op — med Hovedpuden — — puhha — saa. Husk paa, Maren — aa puh — Gaarden tiendefri — og *Vandet!* — — Tag ikke en gammel udlevet Pløg — aaha — jeg skal spytte — pyh — men en stærk, ung Mand, han kan . . . .«

Her tog det helt Vejret fra den stakkels Mand. Han pustede som en Smedebælg, skulde hoste og kunde ikke. Ansigtet blev blaaligt, cyanotisk.

. . . »Han kan trække Sildevoddet — puh — og bygge Gaarden op — husk det!«

Saa fik Mads en Slurk Draaber til at lindre lidt med. Hovedet faldt tungt ned i Puden.

»Aaha, de Hoste lægger mig i min Grav — puhha — jeg kan ikke komme under dem — aa!«

«Ja, bette Mads,« vedblev Maren smaagrædende, »*nu vil det jo ogsaa komme an paa, om du kan blive salig; — du maa tro, det er slet ikke saa let med det. Vor gamle Præst han præked'*

jo rigtignok altid saa skønt om Vorherre og hans store Barmhjertighed; men,« — her ved dette »Men« satte den gamle Kone et meget betænkeligt Ansigt op — »men vor ny Præst præker næsten aldrig om andet end *Djævlen*. Saadan en Magt som han har faaet nu igen i de sidste Aaringer; det er saa gruseligt. Den unge vil endogsaa have til, at Djævlen immeran er i Nærheden af vor gamle Præst og gaar og snussier til ham og er saa glad ved ham, fordi han er en vantroende Mand. — Ak, Gud naade os! — Kan lærde Folk ikke holde ham fra sig, hvordan skal vi arme Bønder da hytte os? — — Ja det er Ynk, en grædende Ynk! . . .

Og hvad sagde ikke de hellige, der kom og sang Salmer for Snedker-Mette her oppe i Lystrup, da hun laa og droges med Døden. De kunde lige saa grangivelig se Djævlen sidde og grine og vise Tænder ved Fodenden af hendes Seng. Og Met-Snedker *var* endda halvgaaen omvendt. — — Mads, Mads! min Hjertemand, du staar Fare for — og ingen kan redde dig.«

Mads krympede sig i Sengen; han vred sig som en Orm, men sagde ikke et Muk. Maaske han tænkte desmere. Opgøret for hans Vedkommende laa jo indenfor Horisonten. Ekkoet af Belzebubs Løvebrøl oppe paa Lystrup Kirkegaard, hvor hans skrøbelige Legeme i en nær Fremtid

skulde fjæles, havde kanske allerede naaet hans Øren.

»Og du har ogsaa været et syndigt Menneske, Mads,« vedblev Maren — det var Mandag i Dag, hun havde været i Kirke i Gaar — »syndig i dine unge Dage.«

»Ikke værre end de andre unge,« klynkede Mads meget forknytt.

»Ja, det siger du nok; men tænk dig et bitte Korn om, Mads. *Du* vilde danse, og *du* har spillet til Legestue, og *du* har gaaet lidt nok i Kirke og slet ikke til gudelige Forsamlinger. — Jeg er svært bange for dig, godeste Mads.«

»Hm — aa — nej.«

»Jo, du maa vide, det er ikke Narreværk. Djævlens Magt er stor nu om Stunder; han gaar om som en brølende Løve. — Se til hende Petrine Morsingbo, Skrædderpigen her ude paa Odden, hun gik jo nu i Kirke en Dag, men bare for at vise sin ny Stads frem. Hendes Strudshat og Ærmeposer og brune Støvler var akkurat Magen til Præstefruens. Saa er det, at Præsten bider Mærke i hende fra Prækestolen, og saa siger han og peger ligefrem ned paa hende: »Du forfængelige og vantro Pige,« siger han, »hvor styrer du hen? — lige ned i Helvedes evige Ild.« Det sagde han, og saadan en Mand staar da ikke og siger mere, end han kan staa ved — en lærd Mand! . . . Men saa

kom det paa hende lige med et. Nu kunde hun ikke staa for Djævlens Angreb længere. Hun blev paa en Gang saa rivende katolsk, saa hovedgal og balstyrisk, at der hverken var Skel eller Lige til det. De maatte gribe fat i hende og slæbe hende ud af Kirken, og nu holder de det med hende i Daarekisten; de kan ikke faa Djæveln til at slippe hende igen. — Vor Præst er en streng, en grusselig streng Mand, men troende og retfærdig. — Var det noget for saadan en snottet Fiskertøs at maje sig ud lige akkurat som Præstefruen. — Gud se i Naade ned til os allesammen, vi arme, syndige Mennesker.«

»Maren — Draaberne!«

»Ja vor Mand *kan* nu ikke leve,« sagde Maren derpaa med Overbevisningens Sikkerhed til mig og lod Mads høre paa det.

»Ja, ja — Gud ved det,« stønnede den syge. Han vilde alligevel ikke saadan uden videre kapitulere.

»Jo, længere hen ad Foraaret putter du dig, bette Mads; ja aa ja, gør du saa. Lad os nu ikke længere stimmes om det. Doktoren har jo sagt det rent ud.«

»Jamen Doktoren kan da ogsaa tage fejl,« indvendte jeg — mest for at trøste Patienten.

»Det kan han maaske; men den *kloge Kone* i *Vedstrup* har sagt det samme.«

»Aa pyt med, hvad saadan en dum Kælling siger.«

»De maa tro, hun er ikke saa dum endda. Nej, hun er en klog Kvinde. Se nu hvordan det gik med Herredsfogden, den Gang han skulde op og forbyde hende at kurere.«

»Hvad skete da?«

»Jo, se hun staar nu i Købmand Holmboes Dør og vil lige til at gaa hjem, da Herredsfogden kører ud af Byen. »Nu maa du helst blive her lidt,« siger Købmanden til hende, »for ret nu faar du trælsomme fremmede at stimmes med.« Men hun bandte den Onde bræk' sig, at hun var ikke bange for Herredsfogden og hans Svende, og hun skulde nok komme hjem til Vedstrup, før han kom dertil. Det lo de nu af allesammen hos Købmanden, for hun er en grumme tyk og svær Kone, en omtrent ligesom mig, og ubekvem til Gangen. Men *Maren Tonnis*, som de kalder hende, kom nu alligevel hjem et godt Stød før Herredsfogden — for han væltede fem Gange, inden han kom til Vejsende. Og da han saa kom tilbage igen, var han saa fuld af Utøj, at hans Kone maatte løske ham.«

Mads nikkede bekræftende, saa vidt han kunde lette Hovedet fra Pudsen.

»Lige saadan gik det med vor Sognefogeds Karl, ham den næsvise Per Klausen. Han vikler et alvældigt Uldklæde om Halsen, og saa gaar

han ned til Maren og fortæller, at han er lige ved at støute af Tandpine. »Det er min Sjæl og Salighed Løgn i din Hals, Per,« siger hun saa; »men bi til du kommer hjem igen, saa skal du Fanden bræk' mig nok faa Tandpine.« Og bliver han ikke nu i saadan en Nød, da han kommer hjem, at han er nærved at vælte Huset af Pinsel. Se saa fik han Brug for Uldklædet, indtil han anden Gang kom ned til Maren og blev af med Tandpinen. — Nej saadanne Folk skal man vare sig for at spøge med.«

»Har saa den kloge Kone været her oppe hos Manden nu for nylig?« spurgte jeg.

»Nej, aa nej; vi havde bare Bud ved hende. Nej, her har hun ikke været siden det Aar, vore *Faar* døde, og det er mange Tider siden.«

»Døde jeres *Faar*?«

»Ja, der var saadan en Handel med de *Faar*; de støutede i Hobetal; men hun var Kone for at kurere dem. Det var — ja lad os nu se, — jo, det var Aaret efter, at vor Niels var født, for han fik Bryst den Gang, hun var her. — Ak ja, det var nogle sære Kunster; men det hjalp nu alligevel. Se alle *Faarene* maatte først drives ud i Gaarden, og saa slog hun Kridtkors paa alle Gaardens Døre og Lemme. Derefter blev der boret tre Huller i Overdøren og tre i Underdøren til *Faarestien*. I de Huller puttede hun Flyverøn og Dyvelsdræk, og saa skulde vi

andre slaa en Pind ind i hvert Hul, men stilltende forstaar sig. Da det saa var gjort, fik Faarene Lov at komme ind igen, men et for et og baglængs . . . Ja, det hjalp nu; der døde ingen siden. — Den Algodeste han forstaar, hvordan saadan noget det gaar til, vi syndige Mennesker ikke.«

Medens Maren fortalte alt dette om den kloge Kone, tog Mads sig en lille Lur, den han haardt kunde trænge til. Marens religiøse Foredrag havde taget svært paa ham. —

Jeg vilde nu lige til at sige Farvel, da Patientten med et mandede sig saadan op, at han endog kunde sidde over Ende i Sengen uden at støtte sig til Sengebaandet. Han gjorde Tegn til Maren og hviskede noget til hende, som jeg ikke hørte.

»Ja, De kan vel ikke tænke Dem til, hvad det er, vor Mand vil bede Dem om?«

Nej, det kunde jeg da ikke.

»Aa, han vilde saa gerne have Dem til at hjælpe sig op og ind i Storstuen; dér er noget, han saadan længes efter at se.«

»Med Glæde, men vi maa hjælpes ad.«

Ikke uden Besvær fik Konen lidt Tøj paa Mads, og med forenede Kræfter fik vi ham ogsaa ud af Sengen. Staa og gaa kunde han endnu, naar hver af os havde ham under en Arm. Vi styrede saa ud gennem Dagligstue og Gang og

ind i Storstuen. Derinde, lige midt paa Gulvet, stod den Genstand, den døende Mand saadan længtes efter at se. Og hvad var det saa? Ja, gæt en Gang, hvem der kan.

En flunkende ny af Kønrogsværte endnu stinkende — *Ligkiste!*

»Se den skal du ret nu puttes i, bette Mads,« smaalo gamle Maren, idet hun kærtegnende fingererede paa de kulsorte, afsmittende Planker, der dannede Laaget. — »*Er* den ikke køn?»

Jo, den *var* køn, for Alvor køn, mente dens tilkommende Indehaver. Ja, jeg tror næsten, det gav et Sæt i ham, da han fik Øje paa Kisten — ikke af Forskrækkelse eller Uhygge; han gyste ingeniunde tilbage ved Synet af den; tvertimod, det var af Glæde og Tilfredshed.

— Vi Menneskebørn har vel alle til Hobe — Professoren med Røgteren — omtrent ligedannede Lever og Lunger; men Hjerne og Nerver *er ikke* saa nær ens hos os. —

»Det er en *dejlig* Kiste,« udbrød Mads begejstret, og der svømmede et Par Vanddraaber ud fra de dybe Øjenhuler. »Og den er stærk og godt lavet — hm — aapuh — — Men godeste bette Maren, er den lang nok — til mig — husk 70 Tommer? Aa, maal den.«

Maren lovede det; men først maatte vi have den syge ind i Sengen igen. Det blev besværligt. Jeg troede, han var segnet død om i vore

Arme. Han kunde ikke faa Vejret. Overanstrengt og udmattet til Døden sank han ned i de svære Sengeklæder som en Sten i en Dam.

Saa gik Maren ind og maalte Kisten, maalte den ærlig og samvittighedsfuldt. Trofast havde hun delt al Møje med sin Mand i Livet, redebon vilde hun ogsaa opfylde hans Ønsker lige ind i Døden.

Den var lang nok, sagde Maren med Bestemthed og Alvor, uden Graad og Snøften. Den *var* lang nok.

Mads slog Øjnene op og betragtede sin Hustru kærligt og tillidsfuldt. Han vidste, *hun* bedrog ham ikke. Men alligevel var der noget spørgende og tvivlraadigt i Blikket.

Maren gik hen til Sengen og bøjede sig ned over den døende. »Vil du noget, Mads?«

»Hm — aa — hm — — Maalte du nu Længden rigtigt — *i Bunden* af Kisten?« hviskede Mads med svag Stemme.

»Ja, Mads, den blev maalt i Bunden, og *der* maalte den 71 Tommer.«

»Du sørger godt for mig, bette Maren — aa — aa . . .«

Det var forfærdeligt, hvor Brystkassens og Underlivets Muskler arbejdede for at skaffe en Smule Ilt ind i de kulsyretyngede Lunger.

Maren sad længe og betragtede den lidende

i Tavshed. Saa sagde hun: »Du er svært ringe i Dag, Mads. Vil du ikke have Mæggstur igen?«

»Nej.«

Lidt efter spørger hun atter: »Vil du ikke have lidt Saft?«

»Nej.«

»Skal vi ikke hente Doktoren igen?«

»Nej.«

»Eller Præsten da?«

»Nej — aa — nej!«

»Hm!« sukker Maren. »Skal jeg da tage dig 'Vangællibogen?«

»Nej.«

Mads ligger ganske stille hen en kort Tid, saa hæver han sig igen lidt i Sengen og ser nu helt kvik og vel ud.

»Skal jeg saa tage dig Bønnebogen?«

»Nej. Tag mig min — Pibe, Maren.«

Mads fik nu Piben tændt og begyndte at bakke lidt; men det havde ingen rigtig Art med hans Tobaksrygning. Piben gik straks ud. Han faldt i Søvn over det. — Saa gik jeg min Vej.

III.

Nogle Dage efter kom jeg atter til Skovdal for at spørge til Mads Laustens Befindende.

»Ja nu kan jeg da fortælle Dem, at Mads dør, inden Rugen skyder — inden den kan skjule en Stork til Halsen.«

»Hvor kan De vide det, Maren Lausten?« spørger jeg overrasket.

»Jo, ser De — hm, ja — De tror maaske alligevel ikke paa saadan noget. Men vi har nu ellers baade hørt og set hans *Varsel*. Det vil sige, vi her i Huset har *hørt* det, og Hjulmanden har *set* Ligskaren, for han er tilligemed »synsk«.

»Saa aa, hvordan gik det til?«

»Jo det skal jeg nu fortælle Dem. Det var ikke sidste men forrige Nat, da jeg sad herinde i Sovekamret og vaagede ved Mads, saa hører baade han og jeg paa en Gang saadan en underlig Handel herude i Gangen. Det var for os, ligesom der gik en hel Hoben Folk og trampede

og moslede; og saa hørte vi en Mulren som af mange Folk, der snakkede i Munden paa hverandre langt henne. Somme Tider lød det ogsaa, som om de tumlede med noget tungt, der stødte imod Vægge og Døre og ikke kunde faa Plads nok; men hvad det var, kunde jeg ikke høre.

»Jesu Kristi Kors!« siger Mads inde i Sengen, »det er *mit* Waare,« og saa blev han lige saa hvid i Ansigtet som et Stykke Kridt. — »Det er min Kiste, de slæber ud gennem Gangen. For den skal da den Vej?«

»Ja det forstaar sig, bette Mads,« siger jeg saa, »den maa jo den samme Vej ud, som den er kommen ind. Vi døjede for Resten nok med at faa den ind, fordi den er saa lang.« — Se saadan faldt Ordene mellem os. Og ligesom vi allerbedst snakker om det, saa er det paa en Gang igen saa stille i hele Huset, at vi kunde have hørt et Halmstraa falde til Jorden.

Det var nu altsammen nemt nok at forstaa,« vedblev Maren; »der gaar jo Varsler for alting, og de gaar jo altid i Opfyldelse, tidlig eller sent. Men se nu er det, det mærkelige sker, at det »Waare«, vi *hørte*, det passer ikke med det, Hjulmanden *saa*'. Se det er det, jeg ikke kan faa i mit Hoved.

Hjul-Anders, som de fleste kalder ham, fortæller, at han kom fra Skovavktion i Sønder Lunden den Aften og gik ad Vejen her forbi

Gaarden ved Midnatstid. Lige ved nordøst Hjørnet af Rollingen standser han; han kan se, at det er galt fat paa Vejen foran ham. Der holder Befordringer rundt omkring, og han kan kende flere af dem, baade Heste og Vogne og nogle af Folkene med.

»Nu er den gamle Mads Lausten snart hentaget,« tænker han, »men lad os en Gang se, hvem der skal køre ham bort. Nu maa de vel knap komme ud af det vestre Gaardsled med Kisten.« For han troede ogsaa i Begyndelsen, at Ligkisten maatte komme ud af Gangdøren og saa bæres gennem Gaardsleddet.

Men det skete alligevel ikke. Lidt efter ser han Begravelsesfolkene stimle sammen ved vort vestre Storstue Vindue, det, der vender lige ud til Vejen. Derhenne hører han ogsaa snart saadan en sær dump Banken, og straks efter hiver de Kisten ud af Vinduet. Saa drev det hele hen i en Taage for ham, og han fortsatte sin Vej uden at tænke mere over det. Saadan noget havde han jo set de Snese Gange.«

»Javel, Maren,« siger jeg; »men hvor kan De nu paastaa, at Mads vil dø, inden Rugen skyder igennem? Det kan jeg alligevel ikke forstaa.«

»Jo, ak jo. Jeg glemte kun at fortælle Dem, at Hjul-Anders tydelig opsalverede, da han stod der foran Ligskaren, at vor Rug paa Marken her

lige Norden for Huset ikke endnu var rigtig skudt, og at den ikke var saa høj, at den kunde fjæle en Stork. Se paa den Maade maa Begravelsen jo blive en Gang i Maj Maaned; — det er da begribeligt nok.«

»Men hør nu en Gang, min Hjertens kære gamle Maren, kunde det ikke mageligt tænkes, at Hjul-Anders var en Filur, der bildte jer Historier ind. Hvad?«

»Ak nej, ingenlunde. Hjulfolkene er saa arme, at de knapt har det, de kan skjule dem i — det er jo ikke en Plads for en Karetmager herude paa Odden, og Baadebyggeriet er han skidt til —; men ærlig og sandru er han, det ved Gud han er. Og saa er han jo heller ikke den eneste her paa Egnen, der er synsk. Der er nu for Eksempel ogsaa Kjen Jenster, Enkekonen her i Gaarden ved Siden af; hvad har hun ikke set saa tidt og ofte, somme Tider endog ved højlys Dag.«

Det vidste jeg ingen Besked om.

»Jo. Som Tøs gik hun i Skole i Vognstrup, og der ligger Skolen lige tæt udenfor Kirkegaarden. Mangen god Gang har hun midt paa Dagen siddet i Skolestuen og set dem komme med Lig og holde tæt udenfor Vinduerne med Heste og Vogne, uden at nogen af de andre Skolebørn kunde se noget. Og altid gik det i

Opfyldelse. Lige saadan den Gang hun saa' den *lukkede Vogn* inde i Sognefogdens Gaard. Ja det er nu mange Aar siden. Her i Byen havde vi jo allesammen i lange Tider set tre tydelige *Liglys* brænde tæt ved hverandre ude i Fjorden, lige ud for Tangen. Saa en Aftenstund har Kjesten Ærinde ind til Sognefogdens her oven til, og der faar hun med ét Øje paa en stor, svær, lukket Vogn, saadan en rigtig Kalossivogn, som de kalder den; den holdt lige for Døren. Søde Jøsses! tænkte hun; hvad er dette her. Herude ved Vandet bor ingen Herremænd, og vi Fiskere har nok ikke Raad til at køre i saadanne Vogne. Men ligesom hun staar og stirrer paa den (det var svært lyst Maaneskinsvejr), saa er Vognen og hele Stadsen væk; den drev hen ligesom en Fams eller Taage. Hun blev saa syg som en Hund, hvad ikke sært var; for hvem ved, om saadan noget er af det gode eller af det onde.

Et godt Stød efter kommer en Skonnert her op ad Fjorden en Dag, det blæste en Brandstorm fra Nordvest. Den var Nord nede fra og havde en Kone med, der skulde sættes af herude paa Odden; hun havde Familie her i Byen. Nu var det, som vi allesammen kan huske det endnu, ret et Herrens Vejr den Dag. Men Skipperen han sætter alligevel Baaden ud med Konen; i

Land skulde hun, om Vejret var aldrig saa haardt. Vor Mads, der den Gang brugte Vandet til Stadighed, stod inde paa Land og saa' paa, hvad de toge dem for ude ved Skuden. Til at begynde med gik det godt nok, endskønt Baaden havde svær Afdrift og somme Tider var helt henne mellem Søerne. Men ak, Gud naade os vel! Da den kommer ind i Brændingen, saa snurrer den rundt som et Papir i en Hvirvelvind, og et Øjeblik efter gaar den under. Baade den sølle Kone og begge Søfolkene, der roede ind med hende, druknede lige for min Mands Øjne. Vore Fiskere gik straks ud med en Jolle, i Læ af Tangen, for at søge efter de druknede — saadan for klosrebet Sejl kunde det jo til Nøds gaa —; men de fandt kun den kæntrede Baad. Ligene drev først i Land flere Dage efter.

Det var en jammerlig Handel med det.

Saa blev det meldt til Herredsfogden, da vi fandt de arme Stakler derude paa Sanden. Ligene blev lagt paa Straa i Sognefogdens Storstue, alle tre ved Siden af hverandre; Herregud! Og et Par Dage efter kom Herredsfogden selv for at holde Forhør . . .«

»Og saa kom den lukkede Vogn til at holde for Sognefogdens Dør,« tilføjede jeg.

»Netop. Saadan gik det til. — Herrens

Veje er uransagelige! — Men det er en sikker Sandhed, at Kjen Jenster fortalte os allesammen Historien om den Vogn; og hun fortalte det, før Ulykken skete udenfor Tangen. Hvad skal vi saa tro?« —

IV.

Der gik nu en Maanedstid hen; men Mads døde ikke; han syntes snarere at bedre sig lidt. Det var saadan op og ned med ham. Af og til fik han et faretruende Anfald, under hvilket han var lige ved at kvæles, af og til røgte han sig en Pibe Tobak. Alt i alt saa' det ud til, at det kunde blive til hvad det skulde med Hjulmandens Spaadomme. —

Den Slags Ulykkesprofeter skulde heller ikke have Lov til at gaa løse.

En Dag i Maj Maaned var han usædvanlig vel tilpas. Han sad op i Sengen, rigtignok med et lille Bjerg af Puder bag ved sig, og dampede væk paa den gamle, sølvbeslagne Pibe. Maren var som sædvanlig inde hos ham. Henne ved Vinduet vandt hun flittig paa et Nøgle Garn. Hun veg næsten aldrig fra hans Leje, hvad enten det var Dag eller Nat. — Det er svært, hvad en Kvinde formaar ved en Sygeseng.

Med ét springer hun op, saa Garnvinden er lige ved at vælte, og udbryder med den mest intense Skræk malet i hver en Mine:

»Jesu Kristi Kors! — der kommer vor ny Præst.«

»Aa tag min Pibe — puh ha — — Testamentet!« stønner Mads Lausten ligesaa altereret.

Skønt tung og svær styrter Maren ud af Døren, let som en Hind, og hen til Dragkisten. Ovenpaa den havde Bogsamlingen jo sin Plads. Hvor Maren færdes, er der Orden i alting. Med rystende Haand og famlende som i Blinde rækker hun Mads Bogen: »Se der, bette Mads, og saa maa jeg ud at tage imod ham — i min gamle, bødte Kjole — aa Gud! — og ikke haft Kam i mit Haar den ganske Dag — aa Herregud!«

Præsten banker paa og triner ind i Dagligstuen.

Det er en pæn, høj Mand, noget gusten og bleg, og skønt ganske ung dog kendelig furet i Panden. Om de smalle Læber spiller et let Anstrøg af Sarkasme. Panden er høj og smal, ligesom indfalden ved Tindingerne. De mørkegraa Øjne ligger dybt, og Blikket er saa underlig indadvendt, drømmende, truende. Man tænker paa et hvilende Krater, et, der ikke er udbrændt men ulmer.

Der er noget paa en Gang skulende og dog frimodigt ved den unge Mand — Husmands-

sønnen fra Djursland —, som han staar der indenfor Døren og ser sig om i den lille, tarvelige Bondestue. En saadan Stue, ja en mindre end den, har han kendt før; — men det er nu længe siden. Først mønstrer han Væggene for at se, om de troendes Skilte er ophængt paa dem i Skikkelse af markskrigerske Bibelsprog og skrækelige Kristusbilleder. Men de findes ikke. De gamle der i Gaarden pranger ikke med deres Gudsfrygt. Hans Blik strejfer Napoleon paa den mælkehvide Hest. Han rynker foragteligt paa Næsen og fikserer derpaa de halvnøgne Pariser Pigebørn i deres ballonagtige Krinoliner. Han kniber Læberne sammen — og rødmer.

— »Er Deres Mand hjemme, Madam?« spørger han lidt haardt vor gamle, forlegne Maren, der stadig famler efter det Forklæde, hun ikke har paa.

»Ih ja, Sødegud! det er han rigtignok, for han er da saa grusselig skidt — saa — saa grusselig syg, og Doktoren siger at . . .«

» . . . at han ikke kan leve, hvad?«

»Ja, aaja; men ogsaa, at — æ, til — æ — *der maa ingen komme ind til ham*, for han er saa meget ringe, og saa . . .«

»Jeg bryder mig ikke om, hvad Doktoren eller Verdens Børn i det hele taget siger; jeg vil nu ind til den syge Mand og tale med ham

om hans Sjæls Frelse og Salighed; det kan vel nok gøres behov.«

»Hm, aa Herregud!« stønner Maren og søger at spærre Indgangen til Sygeværelset med sit ret voluminøse Korpus. Men Præsten skyder Maren blidt til Side og gaar lige ind til den syge.

Rystende over hele Legemet og haabløst stirrende ud gennem de smaa Ruder — kunde der maaske komme et Menneske til Hjælp i dette kritiske Øjeblik — sjokker den stakkels gamle Kone bagefter, i den myndige Prælats Kølvand.

»Naa, Mads Lausten, hvordan har De det saa med den Herre Jesum, nu i Deres sidste Levestund?« spørger Præsten mørkt.

Mads gisper svært efter Vejret og taber af Befippelse Bogen ud af Haanden.

»Er det Vorherres og Frelses Jesu Kristi Nye Testamente De læser i, Mand? — Læser han meget i den Bog?«

»Ja, aaja, Hr. Pastor,« skynder Maren sig at svare. Hun føler sig aabenbart lidt lettet ved Tanken om den heldige Situation. Gud ske Lov, at Mads dog ogsaa kunde have Aandsnærværelse nok til at forlange Testamentet. Piben ligger for Resten endnu ved Fodenden af Sengen og har brækket Sovsen af sig der.

Præsten tager højtideligt Bogen til sig og blader i den fortil. Vil han finde et eller andet

Sted hos Matthæus som Tekst at tale over? Maren henter velvillig en Stol til ham.

»Hvad — hvad!« udbryder han yderst opbragt. Mellem Pande og Næse ses dybe, konvergerende Furer, Ansigtets gulagtige Lød bliver askegraat. . . . »Tarmene at rengøre og Indvoldene at rense og sortere.« — »Naa, det maa jeg sige — — — Og dernede: »De krusede Tarme kunne ikke vendes.« — — Hvad for noget Sludder?«

»Aa Herre Jøsses da — det er jo Kogebogen! Aa Gud naade os vel!« næsten skreg den ulykkelige Maren og rakte Haanden bedende ud imod Præsten for at skille ham af med dette ligesaa profane som prosaiske Skrift.

»Dér; tag den og gaa ud og lad mig være alene med Synderen.«

Maren lagde den usalige Fru Thaarup hen i Vinduet, knuste en Taare i Stilhed, men gik alligevel ikke ud; heller ikke da den vrede Herrens Tjener sendte hende et truende Øjekast. Saa henvendte han sig til den døende.

»Sig mig nu en Gang ganske ærligt, har *De* ringeste Haab om at blive salig, min gode Mand?«

»Ja—a,« sukkede Mads. Og saa begyndte det saa underligt at boble og koge indeni ham.

»Da skal jeg sige Dem ligesaa ærligt og uforbeholdent, at jeg ingenlunde kan dele dette

Haab med Dem. Hvis Skriftens Ord, Vorherres Jesu Kristi hellige Vidnesbyrd, endnu har noget at betyde i denne vantro Verden — og det *har* det, Mads Lausten, *saa er Deres Sjæl evig fordømt til Guds Vredes evige Pinested i den evige Ild, der aldrig skal slukkes.*

Forstaar De mig?»

Maren hulkede højt og krampagtigt bagved Præsten. De gamle Ben vaklede under hende.

Mads greb fat i Sengebaandet og hev sig næsten en hel Alen op fra Puderne.

»*Ja!*« skreg han saa højt, at det kunde høres over hele Huset.

Men dette skæbnesvangre »Ja« — det sidste Ord, den gamle Mand talte her i denne Verden — blev ligesom hentet med en Jærn Harpun dybt nede i Lever og Lunger. Og Harpunens Hager rev dybe Flænger i den døendes Indvolde, for en Flom af kirsebærrødt, dampende Blod væltede oven ud af den fordømtes Næse og Mund.

Maren savnede igen sit Forklæde. Hun kunde heller ikke i en Hast faa fat i noget andet Viskestykke eller Tørklæde, for hendes Øjne flød i Taarer og den heftige Sindsbevægelse virkede lammende paa hendes Handlekraft. Endelig fandt hun et gammelt Strømpeskift. Det var rigtignok ikke saa propert som Præstens hvide, nystrøgne Lommetørklæde, men i en trang Vending kunde

det jo bruges. Med kærlig Haand tørte hun den blodige Fraade af den døendes blege Ansigt.

Og det blev hendes sidste, tunge Pligtydelse som trofast Hustru og opofrende Sygeplejerske. Mads sank helt ned i Pudlen, tung og kold som en Marmorblok. Et eget blegt, blyfarvet Skær lagde sig over hans Ansigt, Pandehuden blev pergamentagtig; Næsen spids, Øjet brustent.

En dyb Rallen, der smeltede sammen med det gamle Bornholmerurs Snurren før Slaget, tilkendegav, at der endnu var Liv; men da Uret havde afsnurret og de fem monotone Slag var faldne derefter, da var Mads Lausten ikke længere blandt de levendes Tal. — —

»I Jesu velsignede Navn, saa gik vor Mand da nu ind til sin himmelske Fader,« hulkede Maren, idet hun trykkede den dødes iskolde Haand op til sit Hjerte. »Aa Gud være hans Sjæl naadig!«

Men Præsten sagde ikke: Amen! Nej han sprang op som et forstyrret Menneske, løb forfjamsket rundt i Stuen og raabte paa, at man øjeblikkelig skulde hente Doktor; Manden var kun besvimet; — »jeg har virkelig ingen Skade forvoldt ham,« føjede han lidt stammende til.

»Se paa ham, Hr. Pastor,« sagde Maren fattet, idet hun rejste sig op fra Mandens Dødsleje. »Se paa ham!« Og saa tog hun igen hans Haand inden i sin, rystede den og sagde med

kraftig Stemme: »Tak, tusind Tak, kærester Mads, for de mange lykkelige Dage, vi to har levet sammen!«

Saa gik hun ud i Frammerset og Præsten ud af Gaarden.

De havde begge to gjort deres Pligt — hver paa sin Vis.

V.

Sjette Dagen efter mødte jeg i Begravelsesgaarden for at følge min Ven til sit sidste Hvilested. Præsten mødte ikke. Talen skulde holdes ved Graven. Og Tale *skulde* der holdes; Maren havde sendt 10 Kroner. En Begravelse uden Tale vilde være en stor Vanære for den afdøde, ja for hele Familien.

Maren var som sædvanlig fattet, resigneret. Nu var der jo ogsaa nok andet at tænke paa med den store Anretning baade før og efter Ligfærden til de mange Mennesker.

Degnen istemmede en passende Salme, og saa skred man til den traurige Akt at bære den fast tilskruede og rigt bekransede Kiste ud af Boligen. Nu havde Mads Lausten dvælet der paa Pladsen i 44 Aar. Saa maatte det jo ogsaa være nok. Men da man havde faaet Halvdelen af Kisten ud paa Gangen, indtraadte det aldeles

uventede Tilfælde, at den ikke kunde komme længere, med mindre man tog Laaget af igen og vendte Kisten om paa Siden, saaledes som den i tom Tilstand var bleven ført ind. En gammel, raa Ulk af en Fisker mente nu rigtignok, at Mads Lausten aldeles ikke vilde tage det fortrydeligt op, om man ogsaa tillod sig at vælte Kisten. Dermed var den taabelige Præste-Paa-stand gjort til Løgn, at »Omvendelse« *efter* Døden er en plat Umulighed. — Manden havde aabenbart snapset vel meget. I Knibe var man imidlertid, og mere forstandige Mænd og Kvinder brød forgæves deres Hjerner med at udfinde Raad. Kisten var nemlig for lang, den *kunde* ikke gaa gennem Døren, naar den skulde vende ret. Man moslede og tumlede, gestikulerede og pratede; men ud vilde Mads ikke ad den Vej.

»Saa er der kun et Raad tilbage,« siger Snedkeren, der havde lavet Kisten, »og det er at støde Midtposten ud af et Fag Vinduer oppe i Storstuen, hvor Manden blev lagt i Kiste.« Det blev skyndsomst gjort af øvede Hænder, og saa kom Kisten ud den Vej — som Hjul-Anders havde forudsagt! — Se saadan kan det gaa.

Nu satte Toget sig i Bevægelse ad Landevejen neden om Rugmarken, og — Rugen var heller ikke skudt igennem endnu! Derimod lod det sig ikke med Sikkerhed konstatere, hvorvidt den endnu ogsaa var for kort til at skjule en

Stork, for der indfandt sig ikke en eneste ved denne højtidelige Lejlighed. Denne forslugne og prosaiske Fugl holdt snarere til nede i de Lystrup Enge, hvor der var fuldt op af bedre Gilde-mad for Snese af Storke.

Saa blev gamle Mads puttet ned i den sorte Jord paa Lystrup Kirkegaard, og Præsten traadte frem i fuldt Ornat for at holde Talen.

Hvad vilde nu ske? Mange var spændte paa at faa den Ligtale at høre, da der var gaaet en Del Snak om Præstens Sygebesøg i Skovdal. Men der skete ingen Ting. Den Guds Mand holdt sig paa Maatten. Han talte i det hele taget kun lidet om den afdøde. Hverken hans Fortid eller hans Fremtid indlod han sig synderligt paa. Han sagde kun, at Mads havde været en rar og skikkelig Mand, og derfor gjorde det os nu saa ondt at sige ham det sidste Farvel. Men paa denne Verdens Børn i sin Helhed havde han meget at udsætte. Og Menneskenes Børn er jo nu heller ikke saa gode, som de burde være. Der var saa grumme faa af dem, der undgik den evige Ild.

Men Talen var alligevel ikke uden Interesse, navnlig for kritiske Naturer — Verdens Børn.

Ikke at Verdens Børn studsede ved, at de næsten allesammen gik ad Hekkenfelt til — det vidste de jo saa godt i Forvejen —; men det frapperede dem en Del, at Taleren *snart* oplyste

dem om, at de lige med ét efter at have omskiftet det timelige med det evige gik denne Vej, *snart* betonedede, at denne fæle Skæbne først ventede dem efter Kødets Opstandelse om saa og saa mange hundrede eller tusinde Aar. Altsaa: *I* Gehennas rygende Svovlpøl ligger allerede Bunker af fordømte og vaander sig, *til* Gehenna skal først alle de Legioner komme, der falder for Dommen paa den yderste Dag. Efter den første Teori er saaledes Helvede allerede overbefolket, efter den anden staar hele Lejligheden med alle dens Torturkamre ledig.

Der var flere af os, der ikke rigtig kunde hitte Rede i den Logik; men det var maaske som Degnen i Lystrup vilde urgere, fordi vi ikke var »præstelærde«, det vil sige uddannede i den nyere Teologis Skole, for den gamle kendte jo kun Helvede som noget tilkommende, som et rent Futurum. — —

Gamle Maren saa' vel en Del forgrædt ud, da jeg tog Afsked med hende ved Kirkegaardslaagen; men hun hviskede alligevel til mig: »Hjul-Anders fik Ret — undtagen i det med Storken.«

VI.

Den stakkels trangbrystede Mads Lausten hvilede nu sødt og roligt i vor fælles Moders Skød, en tre Alen saavel nede i den klamme Jord lidt Norden for Lystrup Kirketaarn. Graver og Ligfølge havde i Samdrægtighed og med en god Vilje trampet Muldet forsvarligt sammen over Kisten, det vi alle var Vidner til. — Og saa begyndte man alligevel at ymte om, at Mads ikke des mindre gav Livstegn fra sig endnu.

Skønt alle vare enige med Enken i, at Præsten var en lærd Mand, der nok vidste, hvad han sagde, saa saa' det dog ud til, at han alligevel havde taget fejl denne ene Gang. Mads Lausten var nemlig ikke gaaet til Helvede. Og heller ikke til Himmerig — selvfølgelig. Han var derimod — kommen tilbage til den hjemlige Arne i Skovdal. Rent ud sagt: Mads, den her i Livet saa grundhæderlige og skikkelige Mand, kunde ikke dy sig for *at gaa igen*.

Saadan gik da Snakken.

Til almindelig Forfærdelse for den ganske Egn gik Mads og spøjte alle Vegne. Snart mødte man hans grangivelige Genfærd her og snart der. Og ingen kunde begribe, *hvorfor* Mads gik igen. Vel sandt: han havde aldrig været nogen »hellig« Mand, aldrig gaaet til »Gudsfolks« Forsamlinger. Men alligevel var han dog hverken Skurk eller Bedrager, hverken Fritænker eller Frimurer. Han gik som andre gode kristne baade til Offers og til Alters og læste stundom ogsaa baade i Bønnebogen og Testamentet.

Hvorfor Pokker skulde da netop den Mand gaa igen? Det var en uløselig Gaade. Og hvorfor holdt »Skivelsen« eller Genfærdet immeran til nede i Kostalden og op ad Landevejen til Lystrup? Paa førstnævnte Plads havde baade Karlen og Pigen set det, og paa Vejen havde Hjul-Anders jævnlig mødt det. Naar Maren selv gav sine Spædekælve Sødmælk om Aftenen, kunde hun saa varagtigen fornemme, at han var der. Hun kunde just ikke se eller høre ham; men hun kunde *skønne*, at han var i hendes og Kælvenes Nærhed. Ro og Hvile i Graven kunde Mads nu ikke faa.

Det var en Ynk.

Og det var ogsaa en stor Fortrædelighed for Enken. En Aftenstund kommer Karlen anstigende ind i Stuen og betyder Maren med dir-

rende Stemme, at nu blev han ikke længere. Lige paa Minuten vilde han rejse.

»Men Herregud! hvorfor vil du det, bette Saaren?« spørger Maren betuttet.

Jo, han var Karl for at faa sig en Plads igen, hvor det skulde være, og behøvede ikke at blive paa et Sted, hvor der gik »Skidteri«. Nu havde han igen set Skivelsen inde i Nøsset, og denne Gang var han vis paa, at han ikke tog fejl, for den stillede sig an lige ved Siden af ham og stod og kavtede og pegte op ad Loftet til. Det *var* Manden, hans gamle Husbonde, det turde han dø paa; men hvad han ellers gik og storkede efter, det vidste han ingen Besked om. »Og nu rejser jeg,« sagde han, »for jeg er ikke fæstet til at tjene en død Mand.«

Pigen, der for Resten var Plejedatter i Gaarden og skulde arve de gamle, gjorde sig ogsaa spjat; hun vilde løbe sin Vej ligesom Karlen. Ja, det gik saa vidt, at Byens Folk til Nød turde færdes ad Vejen op forbi Mads Laustens Gaard, saa snart Solen var vel nede.

— Ellers gjorde Madses Genfærd ikke ringeste Uskikkelighed, naar det gik og stavrede omkring der i Gaarden eller udenfor den. Det bed ikke Lammene ihjel paa Marken, saadan som et andet mere »ukysk« Genfærd i sin Tid fik Skyld for, og det sugede heller ikke Blodet ud af Hønsene paa Radene om Natten, saaledes som

Ilderen og Maaren har for Skik. Men alligevel var man led og ked af det Væsen.

Hvorledes Spøgelset da egentlig saa' ud? Ja, paa en Maade slet ikke saa rædelig endda. I det Ydre svarede det aldeles ikke til Traditionens skrækkelige Bussemænd. Et veritabelt Spøgelse maa vel præsentere sig med smaa, bitte funklende Øjne inde i Bunden af tommedybe Øjenhuler i et dinglende Kranium; det maa have slappe, dirrende Lemmer, udad strittende Ribben, slunkne Indvolde og et kridhvidt, flagrende Gevandt, slynget løst udenom sig.

Men saadant saa' vort Spøgelse netop ikke ud. Nej, Øjenvidner paastod meget haardnakket, at det var at se til akkurat som Mads Lausten havde været, medens han endnu vandrede hernede i Kødet. Det var Mads Laustens gustne Ansigt med de fremstaaende Kindben, de blide, musegraa Øjne, den lange, tynde Næse og det tottede Rundskæg. Og af Aandegevandt var der ikke det, der lignede. Det var Madses gamle fedtede Hue, hans dagligdags luvslidte Frakke, hans dito vide Benklæder, der hang og klaskede om de tynde Lægge; og det var den samme Mands revnede Træsko med en Jærnkrampe om den ene og en Staaltraadsring om den anden.

Mads Lausten, som alle Dage havde levet i Tarvelighed, gik ogsaa igen i al Tarvelighed.

Og saa stilfærdig og ordknap som det Gen-

færd var — akkurat som Mads havde været i levende Live. Da Karlen sidst saa' Skikkelsen, stod den og maabede, som om den ikke kunde tælle til fem. Den missede en lille Kende med Øjnene og gjorde et kejtet Tilløb til at aabne Munden, da i det samme en Ko gav et Spjæt med det ene Bagben, og væk var Gespenstet; som blæst væk. Den Smule Lufttryk var mer end nok til at jage det stakkels skrøbelige af altfor løse Atomer sammensatte Fantom paa vild Flugt ind i den anden Verden. Det hverken knirkede eller knagede, hverken fattede eller spruttede; lydløst opløste det tynde, kometagtige Stof sig — og Mads Lausten var atter en rigtig død Mand.

Og saa gaar Folk der og skaber sig og ved ikke, i hvilket Musehul de tør være for Spøgelser og Gengangere! — —

For at blive Spøgelset kvit havde man baaret sig saaledes ad, som man under slige Omstændigheder antagelsesvis altid maa bære sig ad, naar man ikke er spiritistisk Medium eller har gaaet i den sorte Skole og faaet et Kursus i at bortmane Mørkets fule Gejster. Maren havde strøet Hørfrø tvers over Vejen, der fører fra Kirkebyen ned til Skovdal, og Karlen havde puttet *Hvidløg* og *Dyvelsdræk* op under Tagskægget af Kostalden — det plejede at gøre godt for

»Dyrene« og havde ogsaa somme Tider hjulpet paa Køerne, naar de vilde kaste Kalvene.

Men det nyttede altsammen ikke det ringeste.

Saa gik man til *Maren Tonnis* i Vedstrup og fortalte hende frimodig hele Sagens Sammenhæng. — Jo, det skulde hun Fanden bræk' sig snart give dem Raad for, svor hun; for hun var jo, som vi allerede ved, en grumme Kvind' til at lysne og bande. De skulde bare tage en retskaffen stor Hverresten (Slibesten) og lægge paa hans Grav, stiltiende en Torsdag Nat paa Slaget 12. Saa skulde Mads nok faa Lov at blive liggende.

Nu er der dem, der siger, at *det* blev gjort; men bedre underrettede paastaar dog, at det ikke blev foretaget, formedelst at ingen turde paatage sig dette Stykke Arbejde; — Mads kunde jo hitte paa at staa op af Graven lige i det Moment, man stod og moslede med Hverrestenen! Og saa var der ogsaa det ved det, at den kloge Kone havde sagt, udtrykkelig sagt, at lige saa saare Stenen var nedlagt paa Graven, saa gjorde de bedst i at tage Benene med sig ud af Kirkegaarden, det bedste de orkede, for ellers kunde de gerne faa Løjer at se.

Nok er det, det hjalp ikke. Og saa maatte man ned og have et andet Raad hos Vedstrup Madammen.

»Ja,« sagde hun, »det var jo i Grunden noget Kludder, dette her; men I skal alligevel ikke gaa utrøstede fra mig, for saa kan I Fanden bræk' mig tage et Hjulsnav, og det kan I lægge paa Graven ved højlys Dag. Men det skal være en Fredag, og I skal strø Flyverøn ned i Navhullet tre Aftener i Træk, lige efter Solnedgang. — Hjælper det Raad ikke, saa skader det Fanden bræk' mig heller ikke.«

Se, det var et Raad, de *kunde* bruge; men de brugte det alligevel ikke; for nu kom de endelig i Tanker om, at den gode Kone dog vistnok vilde bruge vel mange Løjer med dem.

Den belevne Sibylle i Vedstrup kunde iøvrigt, takket være hendes frække Optræden og virkningsfulde Eder, glæde sig ved en temmelig ubegrænset Autoritet og en ret indbringende Praksis. Saadanne Bøger, som hun ogsaa havde at fremvise et undrende Publikum. Der var *Simon Pauli Urtebog* og *Henrik Smeds Lægebog*, endvidere »*Den barmhjertige Samaritan*« og »*Solens blodrøde Nedgang*«, »*Seperianus*«, »*Neperianus*« og »*Deperianus*« ikke at forglemme. Men alle disse tre . . . anus-Skrifter var imidlertid ikke bestemte for profane Blikke. Saa kunde der let ske en stor Ulykke, sagde hun. Ja hvor nær *var* der ikke timedes en Ulykke for nogle Aar tilbage.

Maren Tonnis talte tidt og gerne om dette uhyggelige Djævle-Attentat. Historien lyder saaledes — frit efter Marens egen Mund: Hos Vedstrup Konen tjente paa den Tid saadan en Rappenskralde af en Pige. Lad os kalde hende Kjesten. Saa en Dag tager denne Kjesten sig for at læse væk i en Cyprianus, som Maren havde glemt at forvare i Dragkisteskuffen, hvor den ellers laa under Laas og Lukke. Naa, i Førstningen gik det saa meget svært, hun læste og hun lo, for der stod mange rare Ting i den. Men lige paa en Gang bliver det da saa kullende sort for hendes Øjne, ligesom hun skulde til at daane med det samme. Og da den sorte Handel er væk igen, saa staar — den skinbarlige Satan lige foran hende og griner og skærer Tænder og klipper med Øjnene. »Aa Gud naade mig!« skraaler den arme Tøs. Men i det selvsamme Øjeblik gaar Døren op, og Maren Tonnis triner ind lige saa hvid i Ansigtet som en kalket Væg. Det var ikke Narreværk. Maren turde ikke en Gang bande; men hun griber Bogen ud af Fingrene paa Tøsen, og saa begynder *hun* at læse i den — men det var nok i et andet Kapitel. Det vidste *hun* hvor var. Se saa maatte guten Karlen pænt vige. De Ord kunde han ikke staa for. Men der gik alligevel en langsommelig Tid hen, inden Pigen forvandt den Forkrækkelse.

VII.

En Dag først i Juni tog jeg mig for at besøge den stakkels Enke i Skovdal. Jeg traf hende i en meget nedtrykt Sindsstemning — aabenbart mere over Spøgeriet, som hun absolut selv troede paa, om hun end ikke rigtig vilde ud med Sproget, end over Mandens Død. Hun havde bestandig sin haarde Nød med at faa Tjenestefolkene til at blive, »og saa den »Taage«, der er kommen ud mellem Folk«.

I økonomisk Henseende var Enken velstillet. Mads var død som en jævn rig Mand. Men alligevel var der ogsaa Pengeaffærer, der forvoldte hende Bryderier. *Smeden i Stouby* skyldte 50 Kroner til den afdøde, og dem vilde han ikke punge ud med. Han svor de dyreste Eder paa, at han havde betalt Pengene, lige før Mads blev kastet paa Dødslejet. Nu vilde hendes Værge have Smeden indkaldt, og det var ikke rigtig efter Marens Hoved. Mads havde vel før sin

Død opgivet, hvor han havde Penge tilgode; men han var en grumme glemsom Mand. Han kunde jo have husket fejl. Og Smeden var en stakkels fattig Djævel.

Saadan stod Sagerne, da jeg paa min Hjemvej fandt Anledning til at tage ind og interviewe den Stouby Smed. Maaske man kunde tale Manden til Fornuft. Iøvrigt var der ikke et Menneske, der havde ringeste Fidus til hans Paastands Rigtighed, for han var vel bekendt som en Prakker, en uvederheftig Person i Pengesager, medens alle kendte Mads Lausten som en Hædersmand.

Jeg traf Smeden i et Lune, der var alt andet end elskværdigt. Mine velmente Forsøg paa at forlige Parterne mislykkedes derfor totalt, for Manden var »saa lynende-trekvart-himmelbetændt« gal i Hovedet, at alle mine Forestillinger faldt døde og magtesløse til Jorden.

»Her sidder jeg med Reden fuld af sultne Unger,« sagde han, »og nu kommer det Rak og sælger Smedien og hele Skidtværket. Og alt det har jeg den gamle Rakker-Tyveknægt at takke for. Jeg har ærlig og redelig betalt ham hver en Øre, jeg skyldte ham; men, Gud bedre det, der var ingen Vidner til Stede. Jeg vejgik til Skovdal for det samme, og da jeg saa kom ind i Gaarden den Dag, hørte jeg den gamle Somikkel gaa og hoste og harke inde i Kohuset.

Tossepande, som jeg var, gaar jeg saa ikke uden videre hen og giver ham Pengene, en Halvtres-seddel, lige indenfor Nøsdøren, og saa siger jeg: »værsgo', Mads, og Tak for lang Kredit,« siger jeg — man er jo da et dannet Menneske —; og saa tog han og svøbte Sedlen ind i Avisstykket igen; men hvor han saa siden forvarede den, hvem Fanden i Helvede ved det. Se det er baade sikkert og vist og Sandhed. Og saa gik jeg igen.

Men hvem skulde nu have troet, at den gamle spidstrykede Rakker-Kæltring saa skammeligt vilde snyde og bedrage en fattig Mand. Men som han levede, saadan døde han,« tilføjede Smeden med stigende Harme. »Se om han kan finde Ro i Graven, den gamle Jøde-Satan! Nej, nej! det er Gud straffe mig ikke uden Grund, naar de døde staar op igen af Gravene, før Vorherre kalder dem. Havde Mads været et kristent Menneske — jeg vil ikke sige *hellig*, for Fanden med den Hellighed — det er kun Spytslikkeri for Vorherre — og ikke snydt den sølle forarmede Smed i Stouby, saa havde han Herren hjælpe mig ikke nu gaaet og spøgt som en anden Jerusalems Skomager. Det vi jo ogsaa læser i Skriften. Men en ond Samvittighed havde han — pøj!« her spyttede Smeden en Kardusskraa ud af Størrelse med et fuldvægtigt Hønseæg. — »Det

sagde jeg ogsaa til min Kone, den Aften, da vi mærkede ham her.«

»Hvad, har han da ogsaa spøgt hos jer?«

»Spøgt! — ja, hvad — tu det er jo egentlig ikke noget at snakke med lærd' Folk om; det tror de jo ikke paa.«

»Lige meget, fortæl mig lidt om, hvordan det gik til.«

»Ja, se vi mærkede jo nu Skidteriet to Gange; men den første Gang — det var for Resten den første Nat efter hans Død — da var der ikke saadan nogen rigtig Skik ved det. Min Kone og jeg vækkedes paa en Gang ved, at én udenfor ligesom slog eller bankede paa Ruden. Saa rejste jeg mig op af Sengen og tog lidt Undertøj paa. Jeg troede jo, at der var et Menneske udenfor, der vilde snakke med mig. Men ligesom jeg staar der og trækker Tøj paa, saa lyder der igen saadan et underligt Rabalder, akkurat som én havde slaaet tvers henover Sovekammervinduet med en Wolle eller saadan noget. »Men Jøsses da!« raaber Stine — saadan kalder de nu min Kone — »rend da ud og se efter, hvad det er.« Jeg af Sted ud; men der var ingenting at se. Det var lyst nok i Vejret, saa jeg kunde se langt hen, og jeg gik omkring til begge Dørene og ind i Kohuset og saa' mig for — men ikke Herren tage mig saa meget, som kunde ligge paa en Negl. Naa, saa maatte jeg jo opgive

min Ransagen, og jeg gik ind og lagde mig igen. Lyden hørte vi ikke tiere. Saadan gik det til den første Gang.

Den anden Gang, vi mærkede noget — det var vistnok en fjorten Dages Tid efter Begravelsen — det var da efter, at jeg var bleven krævet for Pengene — da kom det tidligere paa Aftenen, lige efter at vi var gaaet i Seng. Saa tager Stine til at plukke mig i min ene Arm, saadan ruske i mig, og saa blev hun saa sær urolig i Sengen. Det kunde jeg ikke forstaa, hvad hun mente med; men saa hvister hun mig ind i Øret: »*Der staar én henne ved Døren.*« Jeg vender mig hurtig om og ser der hen ad, og nu opdager jeg ogsaa en mørk Skikkelse tæt henne ved Sovekammerdøren. Det var noget mørkt i Vejret af en Sommernat at være; men jeg kunde dog alligevel tydelig skimte Skikkelsen. Nu kunde jeg forstaa Stines Fagter. Og saa meget kunde jeg da ogsaa se, at det var et Karlemenneske, et svært langt Register, for Hovedet af det saas tæt oppe ved Loftet. Skikkelsen stod lige indenfor Døren og den rørte sig ikke ud af Flækken.

»Troede De saa straks, at det var Mads Laustens Genfærd?« spurgte jeg.

»Kløren tag' mig, gjorde jeg ej; hvor vil De hen! Vel havde jeg allerede den Gang hørt noget Bladder og Sludder om, at han gik igen.

— Men, det kom mig nu alligevel saa underlig for; for Skivelsen kunde godt nok ligne ham, den gamle Benrad dernede i Skovdal.«

»Jamen, saa forestillede De Dem jo alligevel, at det var ham?«

»Ja—a . . . Nej; for det kunde jo da ogsaa have været en anden Rad — en levende Gavtyv, der var ude i et eller andet Ærinde. — Se Smeden i Stouby gaar nu ellers ikke med et Begplaster for Munden, han har arbejdet paa de større Værksteder for Eksempel baade i Nibe og Mariager, og han plejer ellers gerne at have en eller anden Sprækvorte parat til de fleste; men ved den Lejlighed kunde han alligevel ikke faa Munden paa Gled.«

Vor gode Smedemester havde jævnlig for Skik at tale om sig selv i tredje Person. Saaledes ogsaa ved denne Lejlighed.

»Og saa var der nu ogsaa det ved det, at jeg lige var bleven krævet for de Penge, og det gjorde Stillingen endnu mere kontradig. Min Kone rystede i Sengen af bare Angst; men hun skulde nok hytte sig for at sige noget. Denne her Stagemejer blev imidlertid ved at staa der henne ved Døren. Saa paa en Gang blev det mere lyst, Maanen kom maaske frem fra en Sky, og saa — ja De skal ikke tage Dem for at le af mig — saa kunde jeg lige saa grangiveligen

kende Krabaten. Han stod og gloede lige hen paa os.

Nu maatte jeg til det. »Hvem der!« raaber jeg, og saa springer jeg ud af Sengen for at faa fat i et eller andet til at slaa med. Men tror De saa, han sagde saa meget som et levende Muk. Nej, han blev kun ved med at staa og glane paa os. Saa hev han den ene Arm op over sit Hoved og ligesom truede ad mig . . . Naa da! . . . Bliver jeg ikke nu saa edderspændt gal i Hovedet, at jeg i Øjeblikket rent glemmer alting, baade at Mads Lausten var død og at han gik igen, og saa raaber jeg ud af fuld Hals: »Men saa skal da ogsaa den Onde han . . .!« — Mere fik jeg ikke sagt, for inden jeg havde udtalt, var Skikkelsen fløjten, helt væk, Kløren tage mig ikke en Hvid tilbage af den.

Ja det er en sikker Sandhed, hverken Løgn eller Sludder, det nu ogsaa Stine og Ungerne kan svare for. Nu ved De det.«

— Saa traskede jeg af med den Besked.

Med Spøgeriet i Skovdal blev det værre og værre; det blev rent ondartet. Der var snart sagt ikke det Sted i Gaarden eller omkring ved den, at Genfærdet ikke gik og puslede. Hver evigste Nat stod Hunden og hylede og tudede i Lænken, som om den var langt oppe i de højere Grader af Forrykthed og Galskab. Dørene gik

op og i midt om Natten, og navnlig var der ingen Raad til at holde Kohusdøren lukket nogen Nat til Ende; man kunde binde den, laase den, sætte Slaa for den, op sprang den alligevel — sagde man. Hjul-Anders havde nu ogsaa set Spøgelset flere Gange et vist Sted oppe ad Lystrup til, naar det tog sig en Maaneskinstur paa Vejen mellem Lystrup Kirkegaard og Hjemmet i Skovdal — en Udflugt, det syntes at foretage sig hver Nat. — —

VIII.

Det var en yndig Skærsommernat hen midt i Juni Maaned. Lyst, blikstille. Dampende Grødevejr. Engene laa indsvøbte i bløde, kølige Taager, Fjordbakkerne spejlede sig ludende i den sølvglitrende Fjord. En hel lille Flaade af Fiskerbaade styrer en efter en Østen om Tangen, ud i det aabne Vand, lydløst som Dødssejlere, langsomt, sindigt, støt som Studebefordringer inde paa Sandvejen. Kun af og til høres dæmpet Tale ude fra Flaaden, af og til et tungt Klask af en Tovende, der plumper i Vandet, eller et Smæk af en Tejne, der lukkes — ellers er alt stille som i Graven.

Et Par tavse, formummede Skikkelser kommer ligesom listende ud af Mads Laustens Gaardsled. En lille, bredskuldret Mandsperson i tyndslidt Islænder, lappede Bukser og fladbundede Træsko, og en gammel, sværlemmet Bondekone med sort, uldent Tørklæde over Hovedet, sort

Kjole og sorte Tøjsko paa Fødderne. Trind og trivelig, fuldstændig manglende Midje, ligner hun noget en vandrende Tørveskrue. Hun har en Salmebog i venstre Haand og et sorttærnet Lommetørklæde i højre. Tørklædet føres hyppigt op til Øjnene, der ser røde og forgrædte ud. Fingrene slutter krampeagtig fast om Salmebogen.

De kommer nærmere. Langsomt og sindigt gaar det, med korte, afmaalte Skridt som ved en Ligbegængelse. Manden i de fladbundede Træsko »fransker«, Konen vender Taaspidserne ind ad. *Han* hiver forover, *hun* rokker sidelængs. Det er op ad, og Vejen er sandet, dybsandet. Det løse Fjordsand smutter væk under Fødderne som tør Aske eller nysfalden Sne.

Begge to ser bekymrede og nedslagne ud.

Der lyder et fælt, gennemtrængende Skrig af en Ugle oppe i Lystrup Kirketaarn.

»Aa, Herre Jesus!« stønner den gamle Kone og knuger Salmebogen fast op mod Barmen. Mandspersonen farer sammen og gyser.

De er nu midt oppe i »Dæulsdal«, paa almindelig dansk: Djævledalen. Navnet alene er velskikket til at fremmane dystre Betragtninger. Hvorfor har man ogsaa givet dette Dalstrøg et saa ildeklingende, et saa ominøst Navn? Ingen ved det; fra Arilds Tid har det heddet saadan, og ingen har tænkt paa at omdøbe det. I gamle Dage holdt Røvere og Skidtfolk til her i denne

skumle Hulning med de bratte Skrænter paa begge Sider. De laa paa Lur i den lange Lyng og de tætte Gyvelbuske ved Siden af Vejen, parate til at overfalde skikkelige Nattevandrere.

Og saa havde Dalen ogsaa et ilde Rygte paa sig i en anden Retning. Der havde alle Dage gaaet Spøgeri i Dæulsdal. En sort Pudelhund saa stor som en Aaringskalv, stundom benløs, trimlende ned ad Vejen som et Hjul, stundom hovedløs og stundom med ildfunklende Øjne i et Hoved saa stort som en maadelig Tyrs. — Frygtelig at møde, rædelig at skue! . . .

Dugdraaberne glitrer i den vaade Marehalm, der som en tottet Bræmme bestandig snor sig langs de dybe Hjulspor og paa mange Steder næsten helt skjuler dem. Nede i Vejgrøften, hvor Lyngen begynder at tage Magten fra Marehalmen, flimrer det med fine Blaalys, smaa bitte Ildgnister fra usynlige Arnesteder. Det er Lysudstraalinger fra Sankt Hansormen. Paa ethvert andet Sted er det et nydeligt Skue; her i Dæulsdal er det lidt spøgelseagtigt. Det minder om Liglys og Lygtemænd.

Paa en Gang staar Manden stille og ligesom betænker sig. Skal du eller skal du ikke? Endnu er der Tid at vende om, tænker Hjul-Anders; for ham er det, der i Aften er i Følge med gamle Maren Lausten. Modet er allerede ved at glippe. Det var en tung Gang for Anders saa vel som

for den stakkels Enke. Snese Gange havde han set Forvarsler og Spøgelser ved Nattetide, og de havde aldrig gjort ham noget. Men han havde ogsaa altid passet sig selv, uden at *tiltale* den anden Verdens luftige Væsener, i hvor han end saa havde mødt Kogleriet. Og det stod for Anders som en ubrødelig Lov, ingen dødelig turde overtræde: tal aldrig til de hensovede, selv om du ser dem vandre ved din Side. Traditionen havde bragt dette Bud fra Fædrene, Erfaring og Aarhundreders Hævd bekræftet det . . . Hvad *skulde* han dog gøre? Hvor kunde han være saa letsindig at lade sig overtale til et saa dumdrigt Vovestykke — en saa utvivlsom Synd!

Han var i dette Øjeblik til Mode som en Forbryder, der føres til Retterstedet. Men, han havde jo paataget sig det, givet det Løfte til den bekymrede Enke, at tale med Genfærdet, spørge det ud og forlange Svar af det. Og saa skulde han jo heller ikke gøre det for ingenting. En lækker Spædekalv — rigtignok en »Strengkalv«, der ikke duede til at leve — og to Skæpper tidligmodne Kartoffler. For en fattig Mand, som han var, maatte det jo kaldes en rundelig Betaling.

Jo, Anders *maatte* udføre sit Hverv. Men aldrig i Livet tiere paatage sig et saadant Stykke Arbejde. Saa hellere slide i Hjulfælgene Natten med Dagen.

»Mærker du noget, Anders?« spørger Maren ængstelig, da hendes Ledsager saadan gaar i Staa.

»Endnu ikke,« svarer Hjulmanden med et Suk, der kom lige fra Hjertebunden.

Saa skridtede de atter af Sted op ad Lystrup Landevejen. Af og til stod de stille og lyttede. Men der hørtes ikke andet end Frøernes ensformige Kvækken nede i Engene.

»Tys! — hvad er nu det?« spørger Maren igen.

»Hvad for noget?«

»Den Lyd: Vorre—vorre—vorre—vorre—vi — — — vorre—vorre—vorre—vorre—vi!«

»Aa, det er ikke andet end Horsegummeren (Dobbelt Bekkasinen)«, svarer Anders let om Hjertet ved Tanken om, at det ikke er noget værre. Og dog lød dens summende Vingetoner saa underlig trist og vemodig i den tavse Midnatsstund.

Lidt efter siger Anders yderst nedslaaet, næsten grædefærdig: »Maren, ved du en Ting, Maren — *jeg gør det ikke*. Du maa endelig ikke blive vred paa mig for det, og du kan gerne beholde baade Kalven og Kartofflerne; for jeg gør det ikke.« — —

»Men Herre Gud! hvorfor da, bette Anders?«

»Jeg gaar og kommer i Tanker om min

Børnelærdom. Der er et Skriftsted i Lærebogen, det kan jeg huske endnu.«

»Hvad er det for et Skriftsted, bette Anders?«

»Det er det: Der skal ingen findes hos dig, som befatter sig med at øve Trolddom, at mane og besværge . . .«

»Jamen du skal jo da heller ikke til at mane ham op; — han kommer saamænd nok af sig selv, Anders.«

»Sandt nok; men der kommer mere bagefter: . . . Og gøre Spørgsmaal til de døde, thi hvo, som gør dette . . .

— — Naadelige Navn! *der* kommer han,« hviskede Anders og greb haardt fat i Marens Kjoleærme.

Maren tog til at læse sit Fadervor. Salmebogen tabte hun.

For saadanne og lignende Eventualiteters Skyld er det altid godt at have lært noget udenad.

Det store Øjeblik er nu kommet. Alle Skriftsteder i Balslevs Lærebog løber rundt i vor Seers Hjerne som Hjulet paa hans Drejelad. Reflektioner og Betragtninger falder bort, kun Instinktet raader.

Genfærdet kommer nærmere; det bevæger sig lydløst ned ad den sandede Vej. Og — *det kaster ingen Skygge*, skønt Maanen staar blank paa Himlen. Al Tvivl om Ægtheden maa for-

stumme. Tilmed er Mads jo kendelig nok som han nu staar der kun 3—4 Skridt fra dem med de hule Kinder og den spidse Næse, med den gamle Hue paa Hovedet, de vide Bukser om de smalle Ben og de revnede Træsko.

De blide, graa Øjne stirrer paa Anders med et troskyldigt, bedende Blik; mindst af alt ser det Gespenst ud til at ville gøre nogen dødelig Fortræd. Saa ryster det saa underlig haabløst paa Hovedet og peger *op ad* med den højre Haand.

»Kan *du* se ham?« hvisker Anders, kridhvid i Ansigtet.

»Nej, jeg kan saamænd ikke se nogen,« siger den gamle Kone med inderlig bedrøvet Stemme.

»Da staar han dèr lige foran dig,« hvisker Anders igen næppe hørlig.

»Aa, snak da til ham og spørg ham om, hvad han gaar efter.«

»Nej — nej — snak *du* selv til ham, Maren.«

»Ja, ja — saa i Guds Navn da: Ma—as! (kun en indfødt Himmerbo kan udtale Mads paa den Maade) bette Ma—as! er det dig; og hvad gaar du her efter? Svar din Kone, om du kan.« Hede Taarer trillede ned over den gamle Kvindes furede Ansigt.

Men Mads svarede ikke; en Kampesten kunde ikke være mere stum og tavs end han var.

— »Nu ved jeg det!« udbrød Anders glæde-

straalende. »Nu ved jeg det. Det kom til mig saadan indvendig. Aa Gud ske Lov!«

Dermed var Audiensen forbi. Det var en Samtale uden Ord — en sjælelig Samtale — en Tankeoverføring — en Inspiration; — — — — — en kompliceret Synshallucination — et fiffigt Bedrag — en fræk Løgn — eller hvad andet, en Skeptiker kan finde paa at kalde det!?

Skikkelsen begyndte at forsvinde for Hjulmandens Øjne. Og i samme Grad som Gespenstets Atomer fordunstede og flød ud i Luften til en Art Taagemasse, i samme Grad strømmede Blodet atter tilbage til Seerens Ansigt. Og da den døde Mand var helt forsvunden — helt død igen —, da var Anders ogsaa helt levende igen og i Stand til at fortælle Maren alt; det vil sige Knudens Løsning, Motivet til Mads Laustens haardnakkede Gengangeri.

»Hvad sagde han saa?« spurgte Maren aandeløs — »for jeg hørte ingen Ting.«

»*Han* sagde ikke noget; men en Stemme hviskede dybt inde i mit Hoved:

»*Sedlen ligger indsvøbt i Papir i en Revne oppe ved Staldloftet over det tredje Vindue til venstre for Døren.*« — Vi maa hjem at se efter den.«

»Gud give, det var saa!« sukkede Maren endnu tvivlende. Saa vendte de om og gik hjem ad.

Det var svært, som den gamle Kone kunde

bene af, men det var jo ogsaa ned ad. Og saa var der noget, der trak.

»Vi maa have en Lygte tændt,« siger Maren, saa snart de er kommen ind i Gaarden.

»Det behøves ikke. Kom bare med her ned i Nøsset, saa skal jeg snart finde Pengene.«

Og ganske rigtig, Anders fandt Pengene. Halvtressedlen laa indsvøbt i gulnet Avispapir nøjagtig paa det angivne Sted.

*

*

*

»Gud ske Lov og Tak!« jublede den gamle Kone, »nu faar vi vel Fred igen her i Huset. Og sagde jeg det ikke nok: *vor Mads var en ærlig Mand*, men ogsaa en glemsom Mand. Den Glemsomhed har baade han og jeg maattet lide haardt nok for.«

»Gud ske Lov og Tak!« jublede snart efter den forarmede Smed i Stouby; nu kunde han blive ved Hytten og behøvede heller ikke længere at gaa og fortære sig selv med Eder og Forbandelser over en uskyldig og retskaffen Mand.

»Gud ske Lov og Tak!« jublede ikke mindst Hjul-Anders, han tjente Strengokalven og Tidligmodnerne uden at komme i Fedtefadet med de Væsener, der bebo de luftige Verdener histovre i fjerde eller n^{te} Dimension i Rummet. — Om han holder sit Ord: aldrig mere at give sig i

Kast med Spøgelser og Gengangere, det vil nu Tiden vise.

Og er man overbevist Spiritualist, saa siger man tillige: »Gud ske Lov og Tak!« jubler nu en jordbunden Aand i Taagernes Land hinsides Graven.

* * *

Nu er der gaaet et Par Aar hen siden den Tid. Karlen i Mads Laustens Gaard synes nu saa godt om at være der, at han fornylig har giftet sig med Plejedatteren og er Mand i Gaarden. Et ubedrageligt Tegn paa, at Spøgeriet maa være ophørt. Gamle Maren faar en god Aftægt, den hun nyder med et godt Helbred og Tilfredshed i Sindet. Det har hun ogsaa fortjent.

